

prosvetni delavec

Vzgoja v precepu sodobnosti

Na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru bo od 6. do 8. novembra letos 6. kongres jugoslovanskih pedagoških delavcev. Ob tej priložnosti bo imel uvodni referat VLOGA PEDAGOGIKE IN PEDAGOŠKIH DELAVCEV V NADALJNJEM RAZVOJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA V SAMOUPRAVNI SOCIALISTIČNI DRUŽBI profesor dr. Rudi Lešnik, dekan Pedagoške fakultete v Mariboru. Zaposlili smo ga, da pred kongresom napiše za naše bralce nekaj temeljnih misli, ki jih bo obravnaval kongres.

Marksistično spoznanje, da ostaja človeško bistvo naravnost za družbenega človeka, je v obnem temeljno vprašanje vzgoje, ki skuša urejati večno naravnost med posameznikom in družbo. Vsaka osebnost se razvija in oblikuje v stvarnih razmerah. Človek razvija z vzgojo praktično usposobljenem delavcu in visoko postavljenim ciljem — vzgojiti vsestransko razvito osebnost. Vse to odseva tudi v vzgoji: ne moremo ji najti skupnega jedra, ustvarjalnega sodelovanja in takšnega notranjega reda, ki bi v resnici obetal uresničevanje tako zelo poudarjenih vzgojnih smotrov. Morda bi vse to lažje dojeli, če bi dejali, da je vzgojni smoter vsestranski razvoj osebnosti. V tem primeru je odgovornost deljiva. Posameznik mora uporabiti vse zmožnosti za svoj razvoj, družba

napadajo z vseh strani, lahko pa bi jo izboljšali po različnih poteh. Stara resnica je, da je prepada med vzgojnimi smotri, ki jih razglamo, in njihovo uresničitvijo pri nas značilen pojav časa. Splošni vzgojni smoter je vse bolj razpet med težnjo po enostransko, za preprosto delo praktično usposobljenem delavcu in visoko postavljenim ciljem — vzgojiti vsestransko razvito osebnost. Vse to odseva tudi v vzgoji: ne moremo ji najti skupnega jedra, ustvarjalnega sodelovanja in takšnega notranjega reda, ki bi v resnici obetal uresničevanje tako zelo poudarjenih vzgojnih smotrov. Morda bi vse to lažje dojeli, če bi dejali, da je vzgojni smoter vsestranski razvoj osebnosti. V tem primeru je odgovornost deljiva. Posameznik mora uporabiti vse zmožnosti za svoj razvoj, družba

pa mora skupaj z njim poskrbeti, da bodo okoliščine čim bolj ustrezale njegovi vsestranski dejavnosti.

V različnih razmerah, kakršne so dandanašnji, lahko opazimo, da dokaj pomanjkljivo ugotavljamo in odkrivamo resnične vzgojne smotre. Vzroki za to so znani: raziskovalna dejavnost je slabo razvita, pedagogika pa se v medznanstvenem spletu preslabotno uveljavlja kot povezovalna veda, ki naj bi opredeljevala vzgojne smotre in organizacijo podružbljenega vzgojno-izobraževalnega procesa. Odgovornost za vse to ne more biti deklarativna, priporočena zgolj v različnih resolucijah, temveč neposredna, podprta z močno družbeno animacijo.

Mnogi pripovedujejo, da se danes bohoti pedagoški totalitarizem in da se pedagogizem širi iz šole na vso družbo. Pri tem se pedagogizirajo prav tisti dejavniki, ki imajo z izobrazbo najmanj zveze. Ali to pomeni, da se z vprašanji pedagogike ukvarjajo vsi in da pedagogika sploh ni več znanost, ki bi razmeroma samostojno ustvarjalno delovala? Ali so politiki, glavni pobud-

niki reforme šolskega sistema, spregledali pomen notranje reforme šole? Vse bi radi uredili približno enako, uravnilovsko, toda to nasprotuje temeljnemu spoznanju sodobne psihologije — da je vrednotenje dela in učenja potrebno, čeprav zahtevno opravilo — takšno, pri katerem je treba dosledno in pošteno upoštevati individualne zmožnosti.

Nemalokrat se dogaja, da preveč nekritično povzemamo razne zglede iz tujine in ne preverimo, ali jih je mogoče prenesti na naša tla, ali so primerni in ali ne skrivajo vplivov, ki celo nasprotujejo našim vzgojnim smotrom. Ali se ne dogaja nekaj podobnega s prenosom nekaterih proizvodnih tehnologij, ki vsebujejo vrhne težnje, škodljivih samoupravni socialistični družbi? Pedagogika mora ob tem dokazati svojo vlogo in pomen kot znanost, ki zmore odkrivati, kaj je dobro in kaj slabo za vzgojno dejavnost pri nas, ne da bi zato morali eksperimentirati z vsem mladim rododom. Pogosto površno spoznavamo, kaj se v tujini res do-

Med drugim preberite

- SKUPNO, NE PA ENAKO, str. 2
- VRTEC ODPRT ZA VSE, str. 2
- POSPEŠENO USKLAJEVANJE OSEBNIH DOHODKOV, str. 3
- BODO VRTCI ZAMUDILI VLAK? str. 3
- TELEVIZIJA V ŠOLI, str. 5

gaja in sprejemamo le delne vtise, te pa skušajo posamezniki uveljaviti v naših razmerah. Čas je, da ustvarimo jasen znanstveni terminološki sistem. Dogaja se namreč, da izrazje marksizem dokaj površno uporabljamo, zato nastajajo motnje tudi pri sporazumevanju v stroki.

Pedagogika je zagotovo kritična vest družbe, ker s stalnim odkrivanjem ne samo stvarnega vzgojnega smotra, temveč tudi vseh pojavov, ki škodujejo kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, sproti opozarja družbo, kaj je treba storiti, popraviti ali spremeniti v vzgoji. Razumljivo je, da pri tem kaže tudi na slabosti, ki jih družba ni odpravila pravočasno, da bi zagotovila kolikor mogoče kakovostno vzgojo. Med takšne slabosti spadata družbeno zanemarjena raziskovalna dejavnost in šibkejša stvarna družbena animativnost, ki bi morala seveda, ustrežneje kot zdaj, krepiti in vrednotiti pedagoško raziskovalno in izvedbeno dejavnost.

Pomembni sta idejna povezanost in nepretrgano sodelovanje vseh dejavnikov vzgoje, zato postaja njeno podružbljanje, ki spodbuja vse dejavnike vzgoje, eno temeljnih in osrednjih vprašanj šole in družbenopolitične dejavnosti v šolskem okolju. Čedalje bolj se uveljavlja tudi pedagogika prostega časa, kajti prosti čas je izredno pomemben vzgojni dejavnik. V njem se izražajo človekova nagnjenja, zanimanje in potrebe, odpirajo se možnosti za najrazličnejše dejavnosti; s temi se subjekt poenosti, zato so pomembne za razvoj osebnosti pa tudi za zadovoljitev človekove družbenosti. Vzgojno uporabljani prosti čas veliko pripomore, da se človek ne oblikuje enostransko, zgolj kot delovna sila, temveč se razvija kot široko razgledana kulturna osebnost, intelektualno razvita in sposobna, da s svojim delom oskrbuje sebe in pripomore družbi, da dojemata delo kot svoje vsakdanjo potrebo, samoupravlja in ureja razmere.

Za povezavo šole in družbene okolja, zato da bi se vzgoja v celoti izboljšala, so potrebne globoke spremembe v družbenem in šolskem okolju in v šoli, še posebno v odnosih med šolo in družbo. To je gotovo eno izmed prvinskih vprašanj, ki jih šola lahko rešuje samo s sodelovanjem vseh dejavnikov vzgoje, vendar ob ustrezni družbeni zavesti, da je vzgoja del združenega dela in življenjsko pomembna za obstoj, nadaljevanje pozitivne zgodovinske izkušnje in razvoja. Šolsko okolje kot svojevrstni del družbe, različno po posebnostih, se je že samo z znanstveno-tehnološkim napredkom, s pojavi neizčrpnih virov informacij iz javnih občil, najnovejšim prodorom računalništva tako zelo spremenilo, da se pomanjkljivo usposobljen

pedagoški delavec ob vseh teh spremembah marsikdaj lahko zmede, celo preplaši, namesto da bi se animacijsko, didaktično iznajdljivo odzival na novosti in bil v svojem okolju živahna, spodbujevalna osebnost. Ali si sploh lahko predstavljamo, kako močna, samozavestno ustvarjalna osebnost bi moral biti pedagoški delavec, da bi lahko izpolnil svojo vlogo? Tudi pri samem vodenju nastaja kriza, saj se je ravnateljeva vloga močno spremenila, malo pa smo naredili, da bi ga usposobili za resničnega pedagoškega animatorja, ki bi zmožl prebuditi velikokrat uspavane vzgojne dejavnike v okolju.

Razvoj odprte šole spreminja pedagogiko. Razmere zahtevajo celostno vzgojno obravnavo človeka, nekakšno humanogogiko, ki vsebuje vse razsežnosti vzgajanja in izobraževanja od uporabe najsodobnejših sredstev izobraževalne tehnologije do človeku potrebnega osebnostnega razvoja s spoznanji življenjskih vrednot, vodil za srečno življenje. Podružbljanje vzgoje, razvitejša razmere in odprta šola v resnici krepijo pedagoško znanost. Napačno je vsako razmišljanje, ki razvrednoti učiteljevo vlogo, na primer, da je treba pritegniti druge sodelavce zato, ker učitelj sam ne zmore opraviti vseh vzgojno-izobraževalnih nalog v šoli. V resnici je učiteljeva pedagoška vloga dandanes še večja, kot je bila nekdanj, saj se mora učitelj uveljaviti kot organizator, animator, mentor in pedagoški svetovalec, zato mora biti ustrezno razgledana in kulturno razvita osebnost.

Za vse to smo odgovorni. Samoupravna družbena pot zahteva, da je ta odgovornost razvidna in deljiva med samoupravljalci z operativnimi nalogami. Pedagogika mora teoretično in praktično dati smisel temu delu, ugotoviti resnične pedagoške možnosti, obenem pa razčleniti okolje glede na vzgojni smoter in didaktične možnosti. Ali smo naredili res vse, da bi pravočasno preobrazili prav pedagoške kadrovske šole? Kaj smo storili, da bi preprečili razvrednotenje vzgojnega dela in v pedagoške poklice pritegnili razgibane, ustvarjalne in najboljše učence, po katerih bi se zgledovali drugi mladi ljudje in se obenem preišli odločili za pedagoški poklic. Pred kongresom je torej veliko raznoterih perečih vprašanj vzgoje in pedagoške znanosti. Med drugimi je treba odgovoriti tudi na to, kaj moramo storiti, da bi zagotovili identiteto, nepretrgano povezanost in uveljavitev pedagogike kot razmeroma samostojne ustvarjalne vede, pomembne za razvoj človeka in družbe, samoupravne kulture bivanja v skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti ter mednarodnem sožitju v svetu.

Se vam ne zdi, da čedalje pogosteje, ko razpravljamo o vzgoji in izobraževanju mladih, v resnici nimamo pred seboj njih samih, njihovega otroštva in mladosti, njihove sreče, smeha in skrbi?

dogodki
novosti

Skupno, ne pa enako

Medrepubliška-medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja je na zadnji seji, bila je 3. oktobra 1986 v Ljubljani, poleg programa svojega dela za enoletno obdobje obravnavala več pomembnih vprašanj, med njimi dokument 13. kongresa ZKJ, ki se nanaša na vzgojo in izobraževanje, osnutek dogovora med republikami in pokrajinama o skupnih osnovah za določanje strokovnih naslovov za vsa področja visokošolskega izobraževanja v SFRJ ter informacijo o vključevanju skupnega programskega jedra v republiške in pokrajinske vzgojno-izobraževalne programe.

Program dela, ki ga je komisija sprejela, je bil pripravljen na temelju predlogov republiških in pokrajinskih komitejev za vzgojo in izobraževanje ter na podlagi razprave in stališč na seji komisije. Usklajen je bil s programi dela drugih organov na ravni federacije. Problematika, ki jo bo komisija obravnavala, je razdeljena po predvidenih šestih sejah, dogovorjeno je tudi, kdo bo poskrbel, da bo gradivo pripravljeno. Večinoma so to zavodi za šolstvo republik in pokrajin ali pa komiteji za vzgojo in izobraževanje. Znano je, da medrepubliška-medpokrajinska komisija nima svoje strokovne službe. Organizacijsko in najnujnejše administrativno delo zanj opravlja delavci tistega republiškega ali pokrajinskega komiteja, kjer je sedež komisije. Tematika, ki jo zajema program dela, sega na nekatera ključna področja, katerih cilj je bolj usklajeno delo v vzgoji in izobraževanju v SFRJ. Zajema poročila, kako se uresničujejo že sprejeti dogovori (npr. o skupnih osnovah sistema vzgoje in izobraževanja, o šolanju pedagoških delavcev, o enotnih nomenklaturah poklicev), predvidena je razprava o družbenogospodarskem položaju vzgoje in izobraževanja v SFRJ. V programu je tudi informacija o delu medrepubliške konference izdajateljev učbenikov in o perspektivah skupnih učbenikov. Spomladi 1987 bo komisija razpravljala o usklajevanju razvoja visokega šolstva v Jugoslaviji, o skupnih znanstvenih projektih v vzgoji in izobraževanju v SFRJ, o politiki razvoja izobraževanja odraslih in o usklajevanju sistema usmerjenega izobraževanja.

Resolucija 13. kongresa ZKJ je bila na seji komisije obravnavana predvsem glede na naloge, ki jih nalaga ta dokument medrepubliški-medpokrajinski komisiji in njenim članom. Temeljna naloga, ki jo je treba opraviti, je prav gotovo priprava kritične analize razvoja vzgoje in izobraževanja po 10. kongresu ZKJ. Na tej podlagi naj se oblikujejo smernice za nadaljnje delo. Člani komisije so ugotovili, da tudi program njihovega dela vsebuje vprašanja, ki jih poudarja resolucija, in posebej opozorili na to, da mora biti delo javno, spremembe v vzgoji in izobraževanju pa je treba načrtovati strokovno in znanstveno. Udeleženci seje so namenili veliko pozornost pobudi za dogovor med republikami in pokrajinama o skupnih osnovah za določanje strokovnih naslovov, za vsa področja visokošolskega izobraževanja v SFRJ.

Ze na prejšnji seji je komisija sprejela sklep, da se bo posebna delovna skupina opredelila do teza za dogovor, pripravila pa bo tudi osnutek dogovora. Delovna skupina je med sejava svoje delo opravila in se opredelila do skupnih vprašanj, ki bodo sestavni del dogovora. Po tem dogovoru bodo imeli pravico do strokovnega naslova tisti, ki končajo višjo ali visoko šolo (programe VI1 in VI2 ter VII1 in VII2 stopnje zahtevnosti) po verificiranem vzgojno-izobraževalnem programu. Z naslovom se določa stopnja in vrsta izobrazbe. Strokovni naslov se vpiše v diplomu po končanem študiju. V diplomu

se lahko označi tudi ožje področje študija, vendar pa ta oznaka ni sestavni del naslova. Precej obsežen je tisti del, ki določa način oblikovanja (tvorbo) naslovov ne le v dodiplomskem, temveč tudi v podiplomskem specialističnem izobraževanju. Predmet dogovora ne bodo nazivi magister in doktor znanosti. Na tej podlagi bo delovna skupina do prihodnje seje medrepubliške-medpokrajinske komisije pripravila predlog dogovora o skupnih osnovah za določanje strokovnih naslovov za vsa področja visokošolskega izobraževanja v SFRJ.

Informacija o vključitvi skupnega programskega jedra v vzgojno-izobraževalne programe v republikah in pokrajinah je pripravila komisija za programiranje in sistem vzgoje in izobraževanja predsedstva stalne konference zavodov za napredek vzgoje in izobraževanja SFRJ. Informacija temelji na pisnih in ustnih podatkih vsake republike in pokrajine ter na primerjavi programskega jedra s predmetniki in učnimi načrti. Posebej je bilo poudarjeno, da namen programskih jeder ni uniformiranost šole v SFRJ. Ne gre torej za enak predmetnik in za enake učne načrte, temveč za uveljavitev skupnih osnov izobraževalnega sistema in skupnih temeljnih vzgojno-izobraževalnih ciljev. Pri tem ni bistveno število niti razvrstitve posameznih predmetov po razredih. Komisija je na podlagi informacije ugotovila, da je skupno programsko jedro za predšolsko vzgojo vključeno v programe vseh republik in pokrajin. V vseh republikah in pokrajinah so programsko jedro vključili tudi v nove ali prenovljene programe osnovnega izobraževanja. Razlika med republikami in pokrajinama je le v tem, kako hitro se vse to uresničuje, v večini republik in pokrajin nove programe tudi že izvajajo.

Medrepubliška-medpokrajinska komisija je informacijo o uvajanju programskih jeder sprejela in poudarila, da je na tem področju treba sodelovati tudi v prihodnosti — tedaj naj bi namenili posebno pozornost didaktičnim vprašanjem, novostim in izmenjavam izkušenj.

Komisija je tudi podprla izhodišče, da je treba odpraviti nepotrebne razlike v usmerjenem izobraževanju — to naj bi najprej zajelo srednje izobraževanje. Temeljne naloge, ki jih ne bo preprosto rešiti, so: usklajevanje števila in imena strok (usmeritev), usklajevanje števila in naslovov izobraževalnih profilov (vzgojno-izobraževalnih programov) od I. do IV. stopnje zahtevnosti po posameznih strokah, opredelitev skupnih programskih osnov stroke za posamezne izobraževalne profile. Delo bodo opravljale posebne delovne skupine pri stalni konferenci zavodov za šolstvo. Prvo poročilo za medrepubliško-medpokrajinsko komisijo bodo pripravile do junija prihodnjega leta.

JANEZ SUŠNIK

POSVET O ZAGOTAVLJANJU PROGRAMOV ZA PREDŠOLSKE OTROKE, KI NISO V DNEVNEM VARSTVU V VZGOJNO-VARSTVENIH ORGANIZACIJAH

Vrtec odprt za vse

V Sloveniji kar polovica otrok ni zajetih v družbeno organizirano predšolsko vzgojo. Prav to je bil povod za posvetovalni sestanek o zagotavljanju programov predšolske vzgoje otrokom, ki niso v dnevnem varstvu v vzgojno-varstvenih organizacijah. Pripravila ga je Skupnost otroškega varstva Slovenije za predstavnike občinskih skupnosti in ravnatelje vzgojno-varstvenih organizacij. Ni naključje, da so se strokovnjaki za najmlajše zbrali prav v tednu otroka.

Planski dokumenti za obdobje 1986 do 1990 zahtevajo izenačene možnosti za razvoj vseh predšolskih otrok ter kakovostno in celotno družbeno vzgojo in varstvo zanje. Izkušnje kažejo, da je okolje (mestno,

vaško) pomemben dejavnik pri skrbi za naše otroke, ni pa prav, da bi dopuščali razlike že na začetku življenjske poti. Otroci, ki niso zajeti v družbeno organizirano dnevno varstvo, so ponavadi pri starih starših, »črni« varuhi-

Pričakanje

Vemo, kaj hočemo?

Premišljeno v prenavo srednješolskih programov, da ne bi ponavljali napak

Reformna prizadevanja se nadaljujejo s polno paro — to je bilo čuti tudi na 23. seji Sveta za vzgojo in izobraževanje pri Predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije (2. oktobra). V uvodu je Peter Winkler predstavil predlog Zavoda SRS za šolstvo za prenavo programov za pridobitev izobrazbe v srednjem usmerjenem izobraževanju, ki zadevajo skupno vzgojno-izobrazbeno osnovo, združevanje programov (zlasti še odpravo tretje zahtevnostne stopnje) in uvajanje zunanje diferenciacije.

Teze izhodišče za prenavo srednješolskih programov so zdaj v javni razpravi, poleg samoupravnih interesnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in nekaterih drugih organov jih je zdaj načelno podprl tudi Svet za vzgojo in izobraževanje pri Republiški konferenci SZDL Slovenije. Ponovno je obravnaval izhodišča za prenavo strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje 9. oktobra (več o tem v prihodnji številki).

Spremembe v programski sestavi srednjega usmerjenega izobraževanja so nujne, so menili tudi razpravljalci na tej seji. Obvladovanje reformnega procesa, ki zajema hkrati vse srednje izobraževanje, je izredno obsežno, strokovno zahtevno in odgovorno delo, zato je pomembno, da pri oblikovanju sprememb sodelujejo tudi učitelji, učenci in združeno delo, saj je predvsem od njih odvisno, kakšni bodo dosežki. V reformnih prizadevanjih bi morala bolj zavzeto sodelovati tudi širša javnost, prav pri tem pa imajo pomembno vlogo javna občila. Ne gre namreč le za obveščanje, temveč tudi za usmerjanje, prosvetljevanje, vzgajanje in izobraževanje. Preživeli smo dobo, ko je bilo vse to le na ramenih šole. Člani Sveta so poudarili, da je treba podrobneje preučiti gnotne potrebe za ureničevanje srednjega usmerje-

nega izobraževanja. Gmotna podlaga mora biti zagotovljena, prav tako pomembno pa je, da imamo v šolah dobre pedagoške delavce. Učitelj bi moral biti visoko strokovno usposobljen in človeško širok. Toda — koliko smo storili za učiteljevo motiviranost v zadnjih letih?

Predstavnik mladine se je z upravičeno ironijo vprašal, ali smemo skoraj pri nespremenjenih razmerah sploh pričakovati drugačne dosežke?

Govorili so tudi o razmerju med predmeti v različnih programih, o navpični prehodnosti, odgovornosti nas vseh v reformnih prizadevanjih. Ob tem so menili, da bi morali biti programi avtorizirani, saj bi jih bilo tako — ob znanih sestavljalcih — lažje dopolnjevati in zboljševati, jasneje pa bi tudi bilo, kdo je za kaj odgovoren.

Svet je predlagal, naj bi vprašanja, ki zadevajo diferenciacijo učencev (zunanjo ali stopenjsko), skupno vzgojno-izobrazbeno osnovo, enakopravnost strok in izobraževanje odraslih natančneje obdelali na sekijskih razpravah.

Reforma skoraj ne more potekati brez pomanjkljivosti, treba pa je iskati možnosti, da bi te pomanjkljivosti odpravili in potem nadalje uspešneje usmerjali reformno izobraževanje. Temu, da bi se zmote, ki si jih bomo zaradi zajetnega »eksperimentalnega vzorca« gotovo zapomnili, ponovile, pa se vendarle lahko ognemo.

Tudi časovna stiska — programi naj bi bili uvedeni v novem šolskem letu — nas ne bi smela zmeti, saj vemo, kaj je bilo, kaj je in naj bi vedeli — kaj hočemo. Vsaj morali bi natanko vedeti. To pa je mogoče le ob stalnem spremljanju programov in njihove vrednotenju. Razpravljalci so menili, da mora biti takšno spremljanje neprenehno in natančno, ugotovitev pa je treba dosledno spoštovati. LUČKA LEŠNIK

njah, ali pa je zaposlen le eden od staršev, drugi pa varuje in vzgaja otroka. Taka vzgoja je seveda enostranska, otroci pa so prikrajšani za marsikaj. Raziskava v Ajdovščini na primer ugotavlja, da si polovica otrok, ki niso v vzgojno-varstvenih organizacijah, še nikoli ni ogledala otroškega filma, lutkovne predstave, razstave igrač za otroke ipd. Ne smemo prezreti, da se otrok približno pri treh letih začne usmerjati navzven, da potrebuje družbo svojih vrstnikov. Le tako lahko zadosti svojim čustvenim potrebam in razvija govor. Celotni otroci najpremožnejših staršev nimajo toliko kakovostnih igrač, slikanic in drugih vzgojnih pripomočkov, kolikor jih je na voljo v vrtcu.

Zaradi vseh teh spoznanj skušajo vzgojno-varstvene organizacije izpeljati cibernove urice, ure pravljic, potujoče vrtece in podobne programe za vse predšolske otroke, ki niso v dnevnem varstvu. Predstavnik Zavoda SRS za šolstvo je poudarila, da ne smemo razvrščati programov po »vrednostni lestvici«, zavze-

mati se moramo za enakovredni položaj vseh — dnevnega štva, priprav na šolo in druge programov za predšolske otroke.

Poleg vsebine je zelo pomembna izpeljava posameznega programa, ki bo uspešen le, če bo resnično tiste, ki jim je namenjen. Ne smemo pozabiti na deželne otroke, tiste iz majhnih zaselkov in samotnih kmetijskih takšno družbeno skrb na potrebujejo.

Tovrstnih programov ni le treba uvajati, toda volja in vztrajnost sta tudi tukaj pripomogli do zelenih dosežkov. Spodbujanje izkušnje prihajajo iz Slove Bistrice in Šmarja pri Jelšah skrbi za najmlajše je zelo pomembno sodelovati s starši, prikazati, kako koristni so ti vzgojni programi za otroke načrtovanju le-teh možnosti upoštevati okoliščine v posameznih občinah, ne smemo spregledati najpomembnejše prislunhiti otrokovim potrebam in se nanje odzivati.

LUČKA LEŠNIK

Prožne in sodobnejše oblike obet za prihodnost

Vrtec pomeni staršem predvsem prostor za celodnevno varovanje otrok tedaj, ko so sami na delu. Vzgojno-varstvene organizacije, ki so izrazito poklicne organizacije, pa imajo tudi svoje meje, saj delujejo po zakonitostih proizvodnih organizacij, ki zahtevajo racionalnost, standardizacijo, množičnost idr.; to pa nikoli ne more zadostiti različnim potrebam otrok in staršev. Pri tem imajo vrteci s posodobljenim delom, s prožnostjo in poslušhom za potrebe ljudi pomembno, čeprav le dopolnilno vlogo. Pripravijo namreč lahko različne oblike vzgoje in varstva otrok zunaj vzgojno-varstvene organizacije, takšne, ki so prilagojene spremenjenim razmeram življenja in dela, obenem pa spodbujajo k sodelovanju starše in druge v soseski, krajevni skupnosti ali organizacijah združenega dela.

Tovrstne oblike vzgoje in varstva že marsikje obstajajo, gre le za to, da ustvarimo zanje še boljše možnosti, tako da bodo v resnici zaživele in se širile. Pomagati jim je treba pri organiziranju in povezovanju s temeljnimi nosilci predšolske vzgoje in varstva otrok. To pa tudi pomeni, da je treba vzgojno-varstvene organizacije reorganizirati. Ob visoko strokovnem svetovalnem, izobraževalnem, usklajevalnem in drugem delu naj bi postali vrteci odprta središča predšolske vzgoje in varstva otrok v svojih okoljih, središčih, ki bodo ne samo razvijala svoje dejavnosti, temveč tudi spodbujala in pomagala razvijati tudi druge bolj ali manj formalne oblike ter se učinkoviteje povezovala z vsemi, ki se ukvarjajo z otroki na širšem ali ožjem območju.

Gre za različne oblike rednega neinstitucionalnega dnevnega in skrajšanega, pa tudi občasnega varstva otrok ter za različne, tudi alternativne in eksperimentalne vzgojne programe. Možnosti je veliko, čeprav so danes še povsem neraziskane. Med takšnimi so na primer: varovanje otrok v ožji ali razširjeni družini (zasebno varstvo), samoorganizacija in samopomoč staršev (npr. dogovor mladih družin v istem stanovanjskem naselju ali delavcev v delovni organizaciji, da se ob skrajšanem delovnem času izmenjujejo pri varovanju svojih otrok ali da eden od njih varuje vse otroke), dogovor skupine

družin, da skupaj najamejo ruhinjo — vzgojiteljico in ji na voljo svoje stanovanjske prostore ipd. Nezaposlene varovalke in vzgojiteljice bi lahko varovale otroke na svojem domu ali v skupini in skupaj z drugimi ustvarile nekakšen »servis« za varovanje v vzgojo. V krajevnih skupnostih naj bi ustanovili enote, pripravile in opravljale obliko varstvo ali vzgojo otrok.

Tudi delovne organizacije bi smele stati ob strani. Prostore in usposobile bi lahko varovale za varovanje otrok ter delovale varuha ali vzgojiteljice. Ustrezne prostore naj bi dobili tudi hišni sveti in ustanove v njih vzgojno-varstvene enote ali prislunhili občanom, ki z odstopitvi svoje prostore v ta namene.

Varuhi in vzgojitelji v vzgojno-varstvenih organizacijah bi se zbližali z okoljem in ugledili, koliko otrok potrebujejo v posameznih obdobjih, kako bi lahko pomagali staršev, mladinici in drugimi prostovoljnimi delom (npr. denje na otroških igriščih).

Vse te oblike varstva in vzgoje otrok se lahko porajajo na budo posameznikov ali v skupnih akcijah v določenem okolju, pa seveda le dopolnilne. Vzgojno-varstvene organizacije tako, kot smo že omenili, do nove naloge: usmerjale, razvijale, svetovale in povezovala budo javnost na svojem območju. Z različne oblike varstva in vzgoje predšolskih otrok poživijo vzgojno-varstveno dejavnost, dajajo nove ustvarjalne možnosti, precej drugačne od klasičnih institucionalnih, obenem pa pripravijo vrata ustvarjalnosti in klicnih vzgojiteljev in varovalcev staršev in drugih. Nove oblike zahtevajo predvsem strokovno, brezbizno organizacijo, predvsem pa temeljito pripravljene zahtevnih programov, ki povežemo poklicne in druge dejavnosti.

Iz referata sociologinje

MAJE VOJNOVIČ

na posvetu o zagotavljanju programov predšolske vzgoje otrokom, ki niso v dnevnem varstvu v vzgojno-varstvenih organizacijah.

Pospešeno usklajevanje osebnih dohodkov

Republiški odbor sindikata vztraja pri resolucijskih zahtevah

V sindikatih vztrajamo pri doslednem uresničevanju resolucijskih ciljev gospodarjenja, pridobivanja dohodka in na tej podlagi postavljenih razmerjih v delitvi dohodka in čistega dohodka. Organi samoupravnih interesnih skupnosti naj v skladu z resolucijskimi usmeritvami zagotovijo sprotno trimesečno usklajevanje rasti osebnih dohodkov v družbenih dejavnostih z rastjo osebnih dohodkov v gospodarstvu. Obenem naj organi samoupravnih interesnih skupnosti preverijo stanje. Tam, kjer programi usklajevanja osebnih dohodkov niso sprejeti, naj te takoj sprejmejo, da se bodo osebni dohodki v družbenih dejavnostih uskladjali z resolucijskimi usmeritvami.

Ta stališča predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije — sprejelo jih je 9. septembra t.l. — so usmerila tudi razpravo na seji Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti 3. 10. 1986. Razprava o usklajevanju osebnih dohodkov prosvetnih delavcev z gospodarstvom se je opirala na podatke izobraževalne skupnosti Slovenije in Republiškega komiteja za delo o gibanju osebnih dohodkov v šolstvu in na predvidene ukrepe izobraževalnih skupnosti za usklajevanje osebnih dohodkov z gospodarstvom (o tem smo širše poročali v prejšnji številki). Člani republiškega odbora so kritično pretehtali stvarne možnosti, da bi osebni dohodki v šolstvu dohiti tiste v gospodarstvu do konca letošnjega leta, saj razlogov za zaskrbljenost ni malo. Vzgojno-varstvene organizacije opozarjajo, da so v letošnjem prvem polletju njihovi osebni dohodki zaostajali za gospodarstvom skoraj za 15 odstotkov. Pri tem so velike razlike med občinami, ki zagotavljajo denar v te namene; ponekod so se približali uskladitvi, v nekaterih občinah pa so od nje še zelo daleč.

Nekatere manj premožne občine, ki sicer ne dobivajo solidarnostne pomoči iz republike, so v večjih denarnih skripicah kot tiste, ki se lahko zanašajo na solidarnostni dinar. V takih primerih plačujejo učitelji in vzgojitelji davek gospodarski nerazvitosti, pa čeprav zanjo niso prav nič krivi. Ni čudno, če zmeraj znova odpirajo vprašanje, zakaj ni zagotovljeno za enako delo tudi enako plačilo.

Náčelo za enako delo enako plačilo poudarjajo tudi na tistih srednjih šolah, kjer ob primerjanju z drugimi srednjimi šolami ugotavljajo velike in nepojasnjene razlike o osebnih dohodkih. Utemeljeni se jim zdijo le tisti višji osebni dohodki, ki so bogatena z neposredno svobodno menjavo dela za dodatno dejavnost, ki presega redno delovno obremenitev učiteljev.

Kritiki metodologije, ki jo je uporabil Republiški komitej za delo pri izračunavanju in primerjanju osebnih dohodkov v šolstvu, dvomijo v pravičen izračun podatkov. Podatki o osebnih dohodkih prosvetnih delavcev zajemajo vse izplačane osebne dohodke. Iz njih torej ni vidno, kolikšen del so učitelji zaslužili v rednim delom in koliko z delom prek predpisane učne in delovne obveznosti. Znano je, da so si učitelji na marsikateri šoli »umetno« povečali redne osebne dohodke, tako da so zvišali tendensko učno obveznost celo do zgornje meje 25 ur, ki jo dopušča zakon za neposredno delo z učenci.

Povsem primerno je vprašanje: koliko bo uskladitev osebnih dohodkov resnična in koliko le navidezna? Ali ne bodo občutili na svoji koži učitelji grenkobo ljudske modrosti, ki pravi, da se prevelika pridnost človeku rada maščuje? V prihodnosti bo treba vztrajati pri izpolnitvi metodologije, da bo ločevala izplačila za redno in dodatno delo v šolah. Preveriti pa to treba tudi upravičenost količnika 1,2, s katerim primerjajo osnovno šolstvo z gospodarstvom. Mar je samo 20-odstotna razlika v korist osnovnošolskih delavcev v primerjavi s povprečjem v gospodarstvu utemeljena, ko je izobrazbeno povprečje v osnovni šoli višja

izobrazba, v gospodarstvu pa imamo več kot polovico priučenih delavcev?

V nekaterih srednjih šolah, ki zaslužijo kak dinar več, se pritožujejo, da jih služba družbenega knjigevodstva ob izplačilu višjih osebnih dohodkov uvršča med kršitelje resolucije (ni pa znano, da bi bila ta služba kje ukrepala proti šolah). Republiški odbor

meni, da se morajo osebni dohodki v družbenih dejavnostih letos povečevati hitreje kot v gospodarstvu, sicer ga ne bomo dohiti. Seveda pa mora vsaka organizacija prikazati dodatna izplačila, ki temeljijo na tako imenovanem programu za uskladitev osebnih dohodkov v vzgoji in izobraževanju z gospodarstvom. Dokler te uskladitve ne dosežemo, ne more biti kršitelj resolucije, če smo le izpolnili vse potrebne zahteve. Med njimi je tudi pristop k samoupravnemu sporazumu dejavnosti. Tistim, ki se tega otepajo, grozijo intervencijski zakoni, saj omejujejo izplačevanje osebnih dohodkov mimo samoupravnih sporazumov.

Republiški odbor je na koncu razprave sklenil, da je treba vsakor doseči z resolucijo predvideno uskladitev osebnih dohodkov z gospodarstvom, v prihodnjem letu pa sproti usklajevati osebne dohodke v vzgoji in izobraževanju, da ti ne bi spet zaostajali. Končno bo treba določiti tudi vrednost enote enostavnega dela, da bi imelo načrtovanje in primerjanje trdnjšo podlago.

Pismo Zoltana Jana (objavili smo ga v prejšnji številki), v katerem prosi Republiški odbor za zaščito pravice do 42-urnega tednika, je prišlo ob pravem času, saj je povezano s celotnim usklajevanjem položaja prosvetnih delavcev z delavci v gospodarstvu. Razprava na seji republiškega odbora je poudarila, da upravičeno govorimo o preobremenjenosti pedagoških delavcev, saj jo doživljajo tako ali drugače. Vzgojiteljice v vzgojno-varstvenih organizacijah in osnovnošolski in srednješolski učitelji. S tem ko so si na šolah še sami povečali učno obveznost, se je učiteljeva preobremenjenost še povečala; od tega seveda ni pričakovane koristi, saj temelji zdajšnja izravnava osebnih dohodkov z gospodarstvom na celotnih izplačanih osebnih dohodkih.

Da bi bila razprava o preobremenjenosti učiteljev in vzgojiteljev čim bolj vsestranska in tehtna, je republiški odbor zaprosil Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo in Republiški komitej za delo, naj s pravnega in strokovnega stališča razčlenita in ocenita vprašanja, ki jih je v pismu nanizal Zoltan Jan. Prav bi bilo, da bi zadevo preučil tudi Zavod SRS za šolstvo. Ko bodo zbrana strokovna mnenja in ocene, bo republiški odbor ponovno razpravjal o učiteljevi preobremenjenosti.

Medtem ko se osebni dohodki prosvetnih delavcev izboljšujejo in približujejo gospodarstvu, pa naši upokojnenci tega žal ne ugotavljajo za svoje pokojnine. Poveljavajo se celo takšni primeri, ki jih ni mogoče niti razumeti niti sprejeti: nekaterim učiteljem, ki so se upokojili v zadnjem času, so v Skupnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje odmerili za nekaj starih milijonov nižjo pokojnino kot kolegom, ki so se upokojili pred leti, kljub enakemu delu in polni delovni dobi. Za take razlike, ki nekaterim jemljejo četrtino ali celo tretjino pokojnine, ne more biti pravega opravičila.

Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, ki je že doslej sodeloval pri pripravah za prevrednotenje pokojnin prosvetnih delavcev, bo zato po predsedstvu Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije zahteval od Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da preuči te pojave.

Republiški odbor vztraja pri zahtevi po ustreznem prevrednotenju pokojnin prosvetnih delavcev, s katerimi bomo tudi upokojnencem priznali pravico do usklajenosti pokojnin s pokojninami delavcev iz gospodarstva.

ZAHTEVA SEŽANSKIH UČITELJEV: ZA ENAKO DELO ENAKO PLAČILO

V zadnjem Prosvetnem delavcu smo brali podatke o osebnih dohodkih delavcev v osnovnih in drugih šolah. Ob tem smo ponovno ugotovili, da zaostajamo za republiškim povprečjem v osebnih dohodkih in to še bolj kot prejšnja leta. Zaostajanje skušamo odpraviti po samoupravni poti, žal pa brez vidnega uspeha.

Nezadovoljni smo. Nekateri šole so poslale občinskemu sindikatu in drugim družbenopolitičnim organizacijam v občini protestno pismo. Denarja v naši občini ni, gospodarstvo je revno, zato se z republiko še dolgo ne bomo izenačili. Do konca koledarskega leta bodo naši osebni dohodki šele takšni, kakršni so bili povprečni v republiko letošnjega junija. Torej zaostajamo in bomo zaostajali še naprej.

S tem se ne moremo sprijazniti. Zakaj je učitelj kaznovan, ker uči v revnejši občini? Zakaj se načelo — za enako delo in enake uspehe enako plačilo — ne uresničuje?

Menimo, da je skrajni čas, da Izobraževalna skupnost Slovenije poenoti ceno vzgoje in izobraževanja za vso republiko, saj delamo vsi po enotnih programih in enakih učnih načrtih. V gospodarsko razvitejših občinah uresničujemo te načrte z manjšimi težavami in vendar dosegajo boljše osebne dohodke. Zakaj potemtakem razlike v nagrajevanju? Občinski odbor sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju občine Sežana že več let ugotavlja, da so razlike v osebnih dohodkih učiteljev med občinami čedalje večje.

Novi samoupravni sporazumi sklenjeni

3. oktobra prenehajo veljati dozdašnji sporazumi

Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je objavil tele ugotovitvene sklepe glede novih samoupravnih sporazumov, ki urejajo razporejanje čistega dohodka in delitev sredstev za

osebne dohodke in skupno porabo delavcev v osnovnih šolah, glasbenih šolah, organizacijah za usposabljanje in vzgojno-varstvenih organizacijah, na srednjih šolah in v visokošolskih organizacijah.

- Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije ugotavlja, da je do 29. septembra pristopilo k samoupravnemu sporazumu o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo, ki ga sklepajo delavci osnovnih šol, glasbenih šol, organizacij za usposabljanje in vzgojno-varstvenih organizacij in Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije, 421 od 730 predvidenih udeležencev. Samoupravni sporazum je s tem sklenjen.
- Republiški odbor ugotavlja, da je do 29. septembra 1986 k Samoupravnemu sporazumu o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev srednjih šol Slovenije pristopilo 72 od predvidenih 128 udeležencev. Samoupravni sporazum je sklenjen.
- Republiški odbor ugotavlja, da je do 29. septembra 1986 pristopilo k Samoupravnemu sporazumu o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah pri razporejanju dohodka in čistega dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo, ki ga sklepajo delavci organizacij združenega dela in delovnih skupnosti s področja višje in visokošolske dejavnosti v SR Sloveniji in Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, 31 od predvidenih 55 udeležencev. Samoupravni sporazum je sklenjen.
- 3. oktobra 1986 prenehajo veljati dozdašnji samoupravni sporazumi o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Republiški odbor je na seji pri tem ugotovil, da iz vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij, ki še niso pristopile k novim samoupravnim sporazumom, ni prejel niti ene negativne izjave niti pojasnila, zakaj se niso opredelili za novi sporazum. Mar to pomeni, da vodstva nekaterih vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij sploh niso dala v obravnavo novih samoupravnih sporazumov niti jih niso predložila svetu šole — vzgojno-varstvene organizacije, ki odloča o pristopu? Kjer so imeli pomisleke in ugovore zoper novi samoupravni sporazum, so v neposrednem pogovoru z avtorji odpravili nejasnosti in so pristopili k samoupravnemu sporazumu. Bo zvezni intervencijski zakon spodbudil zamudnike, pa čeprav zaradi

preteklih izkušenj niso posebno naklonjeni niti novemu samoupravnemu sporazumu niti samoupravnemu sporazumevanju nasploh?

Pristopu k novemu samoupravnemu sporazumu mora slediti še prilagoditev ustreznih samoupravnih aktov. Zato bo dobrodošla novica, da so vzorci ali vzorčni primerki tako prirejenih pravilnikov o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke že izdelani — tako za vzgojno-varstvene organizacije kot za osnovne in srednje šole. Le pozanimati se je treba zanje na Republiškem odboru Sindikata ali pri posameznih komisijah udeležencev samoupravnega sporazumevanja.

S seje Republiškega odbora poročal
JOŽE VALENTINČIČ

Bodo vrtci zamudili vlak?

Osebni dohodki prepočasi dohitvajo gospodarstvo

Zahteva, da morajo osebni dohodki v družbenih dejavnostih do konca leta dohiti osebne dohodke zaposlenih v gospodarstvu, velja seveda tudi za vzgojno-varstveno dejavnost. To pomeni, da morajo skupnosti otroškega varstva v občinah storiti vse, da se osebni dohodki v vzgojno-varstvenih organizacijah uskladijo z osebnimi dohodki v gospodarstvu. Do kod smo doslej prišli in kaj bo treba letos še storiti v ta namen? Na ta vprašanja smo iskali odgovor na Skupnosti otroškega varstva Slovenije.

Skupnost je že aprila letos zbrala prve podatke o tem, koliko osebni dohodki zaposlenih v vzgojno-varstvenih organizacijah zaostajajo za gospodarstvom. Občinske skupnosti otroškega varstva in vzgojno-varstvene organizacije je seznanila z metodologijo, kako ugotavljamo doseženo raven usklajenosti ali zaostajanja, obenem pa jih je usmerila, kako naj pripravijo uskladitvene pogramne in dosežejo do konca leta usklajenost osebnih dohodkov s tistimi v gospodarstvu.

Nekateri podatki napovedujejo, da ta cilj ne bo tako zlahka uresničljiv. Ob koncu leta 1985 so osebni dohodki v vzgojno-varstvenih organizacijah zaostajali v povprečju za tistimi v gospodarstvu za 13,5 odstotka. Ta zaostanek se je v prvem polletju 1986 še povečal — na 14,5 odstotka. Le v devetih občinah so v letošnjem prvem polletju uskladili osebne dohodke z gospodarstvom. Nič boljše ni bilo v juliju, saj se je zaostanek zvečal na 14,9 odstotka.

Na posvetu, ki ga je pripravila Skupnost otroškega varstva Slovenije z občinskimi skupnostmi otroškega varstva, 16. septembra letos (sodelovali so tudi predstavniki nekaterih drugih republiških organov, strokovnih služb in sindikata), so se dogovorili, da bodo v vseh občinah skupnosti otroškega varstva ob pomoči izvršnih svetov občinskih skupščin pohiteli z uresničevanjem sprejetih načrtov za izravnavo osebnih dohodkov. Izvršni svet Skupščine Slovenije je namreč že pred tem opozoril občinske izvršne svete, da se v družbenem varstvu otrok zaostajanje povečuje in je treba pohiteti z ukrepi. Kljub tem usmeritvam na Skupnosti otroškega varstva Slovenije ugotavljajo, da v nekaterih občinah še nimajo niti konkretnih programov, v katerih bi bilo natančno zapisano, kako bodo odpravili zaostanke v osebnih do-

hodkih. Odbor za razvoj družbenega varstva otrok pri republiški skupnosti je zato 8. 10. 1986 sklenil, da bo ponovno pozval vse občinske skupnosti otroškega varstva, naj pohitijo z uresničevanjem sprejetih načrtov ali jih takoj pripravijo, če jih niso do zdaj.

Glede na to, koliko denarja za vzgojno-varstveno dejavnost se je nateklo letos, naj bi bilo sredstev za uskladitev osebnih dohodkov dovolj. Občinske skupnosti otroškega varstva naj bi dodelile vzgojno-varstvenim organizacijam potreben denar po posebnem programu in ne v okviru cene storitev. Občinske skupnosti naj bi sproti spremljale, kako poteka to usklajevanje in primerno ukrepale. Če se bo kje zataknilo, pa lahko računajo na pripravljenost Skupnosti otroškega varstva Slovenije, da jim bo priskočila na pomoč pri iskanju poti iz zadreg in težav.

Vrtci torej ne smejo zamuditi vlaka! Ne smemo dopustiti, da bi bili kjer koli zarač i svoje značilne skromnosti in un i tenosti v zahtevah vzgojiteljev in drugi delavci v vzgojno-varstvenih organizacijah prikrajšani in ne bi dobili osebnih dohodkov, kakršne zaslužijo in jim jih družba lahko zagotovi.

JOŽE VALENTINČIČ

Iz Slovenske Bistrice

Vzgojno-varstvena organizacija Oton Zupančič, Slovenska Bistrica, uresničuje programe predšolske vzgoje na območju celotne občine. V dnevni vzgoji in varstvu je 37% otrok, na šolo pa se otroci pripravljajo v sedemnajstih oddelkih. Imajo tudi sedem oddelkov cicibanove šole, to je vzgojni program (126 do 234 ur) za otroke med četrtem in petim letom, obiskuje ga 170 otrok. V manjših krajih, kjer ni dovolj otrok za tako imenovani starostni oddelk, nastajajo mešane skupine, in ker so potrebe različne, je tudi ur nekoliko več (od 280 do 490). Vsi ti skrajšani programi potekajo redno, strnjeno ali deljeno (jeseni, spomadi).

Redne skrajšane programe male šole in cicibanove šole obiskuje 19% otrok, to je 553. Pri organiziranju oblik vzgoje in izobraževanja za predšolske otroke je prvi korak že to, da poučimo starše, kako pomembne so tovrstne dejavnosti za otroke; zato je treba ob začetku male šole in cicibanovih uric pripraviti roditeljske sestanke.

MARIJA AMBROŽ

Mačehovski odnos do Prosvetnega delavca

Vse kaže, da bomo morali v prihodnjih mesecih — prvič po vojni — skrajšati obseg Prosvetnega delavca na štiri strani ali pa začasno prekiniti njegovo izdajanje. Vzrok je v tem, da Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije v imenu ustanovitelja glasila — Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti — letos še ni dal glasilu potrebne denarne pomoči, brez katere ni mogoče poravnati naraščajočih izdatkov, za tisk in papir.

Medtem ko Izobraževalna skupnost Slovenije in drugi, ki dotirajo naše glasilu, redno izpolnjujejo svoje obveznosti, Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije teh obveznosti letos ne izpolnjuje — kljub ponovnim zahtevam Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, priporočilom Odbora za tisk in propagando pri Republiškem svetu in določilom Zakona o javnem obveščanju.

S to grenko resnico je glavni urednik Prosvetnega delavca seznanil Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Republiški odbor je ob tem sklenil ponovno zahtevati od Republiškega sveta, da izpolni ustanoviteljske obveznosti. Ob vsem tem ne moremo mimo trpkega spoznanja, da imajo nekateri krogi pri nas mačehovski odnos do prosvetnega delavca — pa naj ga pišemo z veliko ali malo začetnico.

delo
šola

V korak s časom

Sodobna izobraževalna tehnologija na Pedagoški fakulteti v Mariboru

V enciklopedijskem slovarju pedagogike je pedagoška tehnika opredeljena kot celota pedagoških postopkov in metod pri uporabi sodobnih vzgojnih sredstev, ki naj bi pripomogli k čim uspešnejšemu in čim popolnejšemu vzgojno-izobraževalnemu delu.

To bo tudi naše izhodišče pri pregledu uporabe in nakazovanju možnosti, ki jih ta tehnika in tehnične sestavine ponujajo.

Naš sprehod po Pedagoški fakulteti v Mariboru bomo začeli v medioteki: v njej poteka vzgojno-izobraževalni proces kot individualno ali skupinsko delo, obenem pa medioteka povezuje dejavnost fakultetne knjižnice. Medioteka je bogato opremljena z avdiovizualnimi sredstvi (episkopi, diaskopi, diaprojektorji, kinoprojektorji, magnetofoni, videorekorderji, videotopom, glasbenim središčem, mikročitalcem) in s programskim gradivom (diafilmi, diapozitivi, kasete, filmi, slike, fotografije, trakovi itd.).

Pomemben prostor je tudi igroteka — pedagoško-didaktično mesto, kjer po dejavnostih zbiramo didaktična učila, igrače, zbirke, tehnološke sestavljanke in druga didaktična pomagala za predšolsko in osnovnošolsko vzgojo in izobraževanje. Pri tem si pomagamo s svojim strokovno-razvojnimi in znanstvenoraziskovalnim delom; le-to je predstavljeno s prototipi, ki so jih naredili študenti in učitelji, z diplomskimi nalogami, inovacijskimi predlogi idr.

Sodoben vzgojno-izobraževalni proces vsebuje informacije, ki jih učitelj ne more dajati študentom le z govorjeno besedo in s preprostimi učnimi pripomočki, temveč mora uporabljati tudi zahtevnejše tehnične pripomočke (kinoprojektor, magnetofon, televizijo zaprtega tipa, računalnik itd.).

Med zahtevnejšo izobraževalno tehnologijo štejemo tudi sistem interne televizije ali, kakor jo tudi večkrat imenujemo, »televizije zaprtega tipa«. Med sestavine tega sistema uvrščamo: televizijsko središče in hospitacijsko učilnico, v kateri lahko snemamo najrazličnejše dogodke, prireditve, nastope, učne ure itd. Med številnimi možnostmi, ki jih ponuja ta sistem, sta snemanje in prikazovanje raznih oblik vzgojnoizobraževalnega procesa, snemanje ali reproduciranje nastopov študentov, učiteljev, mentorjev, uporaba televizijskih oddaj pri vzgojno-izobraževalnem procesu, včlenjevanje različnih televizijskih programov in televizijskega programa neposredno v vzgojno-izobraževalni proces.

Del širšega tehničnega sistema avtomatizacije pouka in učenja je elektronska učilnica; ta nam omogoča izvajanje programiranega pouka — v frontal-

nem delu — z več študenti, spremljanje uspešnosti posameznih študentov pri pridobivanju novega znanja z vnaprej pripravljenim programom, ki se lahko uporabi kot del vzgojno-izobraževalne vsebine visokošolskih programov: pri specialnih didaktikah, za samostojno učenje študentov, pri stalnem izobraževanju naših diplomantov.

Pedagoška fakulteta Maribor se je kot visokošolska delovna organizacija s svojim osebjem ustrezno odzvala klicu po uporabi računalnika v vzgojno-izobraževalnem procesu ter ustrezno opremila učilnico-računalnico s strojno in programsko opremo (spectrum ZX 48, commodore 64, ID 80, terminali VAX).

Svoja hotenja lahko utemeljimo tudi s tem, da si morajo naši študenti, prihodnji predmetni učitelji in profesorji pridobiti temeljno znanje iz informatike in računalništva ter se usposobiti za uporabo računalnika kot učnega sredstva pri pouku interesnih dejavnosti in pri delu in življenju šole.

Pedagoška fakulteta pa bo skupaj z Zavodom SR Slovenije za šolstvo, Zvezo organizacij za tehnično kulturo Slovenije, s Tehniško fakulteto Univerze Maribor, Filozofsko fakulteto Univerze E. Kardelja v Ljubljani, Pedagoškim inštitutom pri Univerzi E. Kardelja v Ljubljani in z drugimi opravljala strokovnorazvojno in raziskovalno delo in uresničevala različne oblike stalnega izobraževanja, ki bodo pripomogle k večstranski uporabi računalnika v vzgoji in izobraževanju.

Sprehod končajmo v specializiranih učilnicah za predšolsko vzgojo, razredni puk, glasbeno vzgojo, likovno vzgojo, matematiko, fiziko, kemijo, biologijo, proizvodno-tehnično vzgojo, slovanske jezike in književnosti, germanske jezike in književnosti, madžarski jezik, družbeno-moralno vzgojo, zgodovino in geografijo. Vse te učilnice so opremljene s specializirano pohištveno opremo in s sodobno izobraževalno tehnologijo, to so: fonolaboratorij, naprave za snemanje in reproduciranje, merilni instrumenti, monitorji, mikroskopi, glasbeni instrumenti, učila za ponazoritve, naprave za eksperimentalne in proizvodne vaje, za specialno didaktične praktike, pripomočki za pedagoškopsihološke seminarje idr.

Sodobna izobraževalna tehnologija lahko veliko pripomore k učinkovitemu vzgojno-izobraževalnemu delu v dodiplomskem, podiplomskem in stalnem izobraževanju in s tem tudi k razvoju in utrditvi Pedagoške fakultete — šole, ki želi dati svojim študentom in diplomantom znanje, primerno za razširjeno vlogo vzgojitelja in učitelja — profesorja.

AMAND PAPONIK

Celodnevna šola: draga, toda dobra

Iz prakse celodnevne šole v Trbovljah

Nekako pred desetimi leti, v šolskem letu 1976—77, smo se v Trbovljah začeli pripravljati na celodnevno šolo. Takrat je bila takšna šola še velika neznanka, čeprav so starejši ljudje govorili, da ni to nič novega, saj so že oni hodili v podobno šolo (dopolodne in popoldne), tudi v njej so revnejši dobili opoldan juho... Pa vendar je bila naša celodnevna šola drugače zasnovana, organizacijsko in vsebinsko.

Najprej smo se morali z vsebino in obliko seznaniti učitelji. Težje je bilo sprejeti takšno revolucionarno obliko, ki nas je prisilila, da smo popolnoma spremenili ustaljeni način prosvetarskega dela. Nato je bilo treba z novo obliko šolanja otrok seznaniti starše. To je bila ena najtežjih nalog, ki smo jo morali opraviti učitelji, saj še sami nismo bili prepričani, da delamo prav, da bo dobro, da bo boljše za otroke. Videli smo veliko težav, še več pa so nam jih nanašali starši. Bili so se za svoje otroke, ker bodo predolgo od doma in se jim bodo odtujili. Ne bodo jim mogli doma pomagati pri učenju, premalo bo časa za igro, razvedrilo, otroci ne bodo več mogli pomagati staršem. Takrat je bilo na rodiljskih sestankih prav hudo. Ugotavljali smo, da so tudi gmotne in prostorske možnosti za uvedbo celodnevne osnovne šole zelo majhne. Toda celodnevna osnovna šola je bila politična smernica osnovnega šolstva, in v šolskem letu 1977—78 smo morali uvesti to novo obliko.

Če bi takrat vedeli, s kakšnimi težavami se bomo spopadali, koliko je v resnici še nerešenih nalog in težav, bi se bili te oblike še prav gotovo ne oprijeli. Prostora je bilo komaj dovolj, učitelji so bili za predvideno vsebino premalo usposobljeni. Shema celodnevne osnovne šole še vse

do danes ni dodelana, in tudi še marsikaj drugega ni rešeno, npr. učiteljeva obveznost v celodnevni šoli, vrednotenje del in nalog...

Pa smo kljub vsemu začeli s celodnevno šolo. Začeli tako, kakor ne bi smeli. Neodgovorno do otrok in staršev. In vendar: po desetih letih neizmerne učiteljeve prizadevnosti, požrtvovalnosti in inovatorskega dela smo dosegli, da so starši celodnevno šolo sprejeli, da je dobro zaživele, da bi v ustreznih prostorskih razmerah dosegla svoje smotre, če...

Da, če se ne bi začeli poltikih letih pogovarjati o ukinitvi celodnevne šole, ker je nastala tako nevdružna prostorska stiska, ker je bilo tako malo zunanjih površin, tako malo denarja za šolstvo.

Zdaj ko smo si nabrali izkušnje, in tudi vsebina potrjuje obliko, ko vemo, kdaj je otrok v celodnevni šoli srečen, ko bi bili lahko srečni in zadovoljni tudi starši in učitelji, smo staršem morali povedati, da je zmanjkalo prostora, denarja. Da je zmanjkalo razuma, jim ni treba praviti. Da je šolstvo zadnja panoga družbenega življenja, ki jo nekako pogrešamo samo takrat, kadar imamo opravka z nevljudnostjo in nezvojenostjo mladih, tudi ni treba praviti. Učitelji se ob vsem tem samo še sprašujemo, kako dolgo bomo še prenašali to nevdružno stanje. Naložili

so nam odgovorno nalogo, izpegljali smo jo kot redki v Sloveniji, po strokovno pedagoški strani uspešno, starši so zadovoljni.

Naj zdaj vse to zavržemo? Tako smo razmišljali pred nedavnim, ko je kazalo, da bo za celodnevno osnovno šolo zmanjkalo denarja. Zgodilo pa se je tole: Na pobudo družbenopolitičnih organizacij, šole, predvsem pa koordinacijskega odbora za celodnevno osnovno šolo pri Občinski konferenci SZDL so bile oblikovane posebne delovne skupine; te so šle v vse delovne organizacije v kraju, tam pojasnjevale nastalo pro-

blematiko in nakazovale možne rešitve. Po daljši razpravi so se delovni kolektivi odločili za celodnevno šolo. Veliko dvomov, ugovorov, kritik je bilo slišati, še več dobrega. Zdaj smo že tako daleč, da imamo izdelane načrte za rešitev celodnevne osnovne šole. V Trbovljah se pripravljamo na referendum za uvedbo 5. samoprispevka, s katerim bomo pridobili potreben denar za boljše prostorske razmere v osnovni šoli in delno tudi v srednjem usmerjenem izobraževalnem delu.

NANDA GUČEK

Izkušnje poživljajo vsakdanjik

Priročnik za učitelje v oddelkih podaljšanega bivanja

Zavod SR Slovenije za šolstvo je izdal letos v zbirki Priročniki za učitelje lično in nadvse uporabno knjižico Delo v oddelkih podaljšanega bivanja v osnovni šoli. Vsebinsko priročnika, ki obsega 54 strani, so pripravili Tončka Metelko, Darja Rakčević in Helena Veselko, sodelovali pa so tudi učitelji praktiki iz oddelkov podaljšanega bivanja.

Prav gotovo ima Tončka Metelkova med vsemi največ bogatih in dragocenih organizacijskih in vsebinskih izkušenj s tega posebnega področja šolskega dela, saj se je v zadnjih dveh desetletjih z veliko strokovno vneto in z zanj značilno vztrajnostjo posvečala razvijanju in utrjevanju mreže oddelkov podaljšanega bivanja v naši republici. Sprva v šolski praksi in kasneje kot pedagoška svetovalka je spoznala vso širino in globino problematike življenja in dela v oddelkih podaljšanega bivanja, in ta spoznanja z veliko predanostjo pedagoškemu delu prenašala učiteljem v oddelkih podaljšanega bivanja na nešteti delovnih sestankih po šolah, seminarjih in posvetovanjih v Sloveniji in v drugih republikah. V tej knjižici strnjena spoznanja o posebnostih pedagoškega dela v oddelkih podaljšanega bivanja bodo zelo dobrodošla vsem pedagoškim delavcem, ki se neposredno in posredno v vsakdanji šolski praksi ubadajo s tem ali onim vprašanjem te zvrsti vzgojno-izobraževalne prakse.

V uvodu priročnika je poudarjeno, da je skoraj po dvajsetih letih ta priročnik prvo delo, ki ga Zavod SR Slovenije za šolstvo namenja podaljšanemu bivanju v osnovni šoli. Prvo delo o podaljšanem bivanju sta leta 1968 napisala Roman Oberltnner in Helena Novakova (Podaljšano in celodnevno bivanje učencev v osnovni šoli). Seveda se je v tem času v naši osnovni šoli marsikaj spremenilo, zato je čas terjal novo besedilo o mnogih posebnih vprašanjih o zdajšnjem pedagoškem utripu v oddelkih podaljšanega bivanja. Pred dvema letoma je v oddelkih podaljšanega bivanja delalo 1329 učiteljev, v to obliko šolskega dela pa je bilo zajetih 28 tisoč osnovnošolcev ali 12,6 odstotka učencev osnovne šole. Zaneseni z razvijanjem celodnevni osnovni šol in prepričani, da bodo le-te v nekaj letih prevladale, smo podaljšanemu bivanju neupravičeno namenili premalo pozornosti in celo dovolili, da šo v nekaterih gospodarsko manj razvitih okoljih krčili število oddelkov. V šolstvu storjene napake pa je težko popravljati, zlasti v našem času, ko nas pesti pomanjkanje denarja in volje, da bi premagali revščino v tej ali oni zanemarjeni šoli.

Prav nič gostobesedno so v sedmih, samostojno zaokroženih poglavjih podane opredeljene podaljšanega bivanja kot prehodne oblike k celodnevni osnovni šoli, bistvene vzgojne naloge in cilji, sestavine, sodelovanje učiteljev s starši, vloga in

pomen učiteljev pri vzgojno-izobraževalnem delu, dokumentacija vodje oddelka in kot zadnje poglavje organizacija dela v oddelkih. Učiteljem v oddelkih podaljšanega bivanja je za lastno spopolnjevanje in samoizobraževanje lahko v veliko pomoč pregledno navedeno slovo za samostojno učenje in za prosti čas. V seznam zajeto slovo je novejšega datuma. Ob koncu priročnika so dodane priloge z zgledi vsebin dela in urnikov. Za po naslednjih poglavjih spoznamo, da so sestavljalkle skušale v priročniku zajeti in obdelati vsa bistvena vprašanja življenja in dela v oddelkih podaljšanega bivanja s katerimi se ubadajo učitelji v vsakdanji šolski praksi. V tem stavku ne nameravamo navedeno razčleniti posameznih poglavij, temveč le opozoriti, da imamo prvič zbrano in urejeno obdelano celotno paleto tistih vprašanj iz tega občutljivega področja, ki so posebno zanimiva za učitelje v oddelkih podaljšanega bivanja. Seveda so delovne razmere v posameznih šolah zelo različne, zato ne bo mogoče na slepo prevzemati vseh spoznanj in priporočil; pri tem bo posamezen učitelj (in šola) moral biti prožen, iznajdljiv, zmeraj pa s bo lahko veliko pomagal z bogato vsebino priročnika.

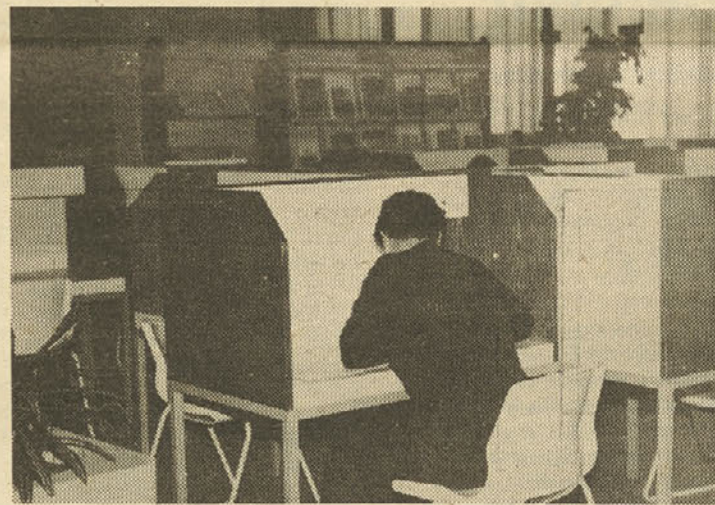
Priročnik ni namenjen le učiteljem v oddelkih podaljšanega bivanja — so že v uvodu zapisale sestavljalkle — »saj je uspešnost njihovega vzgojno-izobraževalnega dela v veliki meri odvisna od tesnega sodelovanja z drugim učitelji, vodstvom šole, šolskimi svetovalnimi delavci in starši«.

Priročnik bodo med drugim lahko koristno uporabili šolski pedagoški svetovalci in ravnatelji šol za boljše spoznavanje številnih posebnih vprašanj na tem področju šolskega dela. Zelo dobrodošel bo tudi učencem in študentom pedagoških šol, ki se pripravljajo za učiteljski poklic.

Pisci priročnika in izdajatelj so dosegli svoj namen, če bodo vsi prej omenjeni segali po besedilu in si z njim pomagali pri načrtovanju, uresničevanju in vrednotenju dela v oddelkih podaljšanega bivanja, praktiki pa hkrati preskusili doslej zbrane izkušnje in dodali svoje. Tedaj bo zapis v uvodu, da ta priročnik ni popoln in da ga bo čez čas treba dopolniti, spremeniti in obogatiti, postalo vodilo za boljši in popolnejši priročnik o delu in življenju v oddelkih podaljšanega bivanja.

Priročnik je ličen in ne preobsežen, sestavljalkle so ga pisale za praktično rabo; je dragocen pripomoček in nepogrešljiv strokovni svetovalec učiteljem pri praktičnem delu v osnovni šoli. Takih priročnikov si učitelji želijo, prav nujni pa bi bili na nekaterih področjih posebnega šolskega dela (npr. pri kombiniranem, dopolnilnem, dodatnem in fakultativnem pouku, interesnih dejavnostih, za pripravo kulturnih, naravoslovnih in športnih dni idr.).

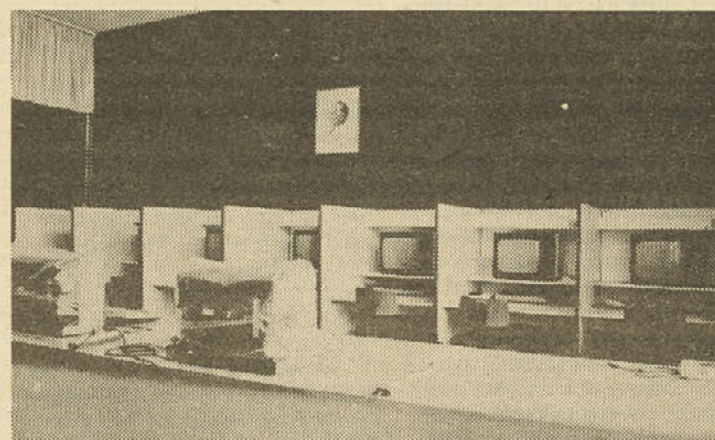
M. T.

Knjižnica Pedagoške fakultete v Mariboru

Medioteka

Računalnica

(Fotografije: A. Paponik)

DRUŠTVO MATEMATIKOV, FIZIKOV IN ASTRONOMOV SRS vabi svoje člane in učitelje matematike, fizike in astronomije na osnovnih, srednjih, višjih in visokih šolah ter fizike in matematike, ki delajo v inštitutih in industriji na

38. občni zbor,
v petek, 24. in soboto, 25. oktobra 1986
v hotelu Metropol v Novem mestu

Prijavite se pravočasno na naslov: Družboslovna in ekonomska srednja šola Novo mesto, Ulica talcev 3A. Podrobnosti so objavljene v Obzorniku za matematiko in fiziko, št. 6/86.

Televizija v šoli

1986

JESENSKI PROGRAM
NOVEMBER, DECEMBER

VSEBINA

- Spored
- Vesolje
- Pedagogika
- Poklicno usmerjanje
- Načrt razvoja avdiovizualne tehnologije v vzgoji in izobraževanju v SR Sloveniji za obdobje 1986 do 1990

ŠOLSKA TELEVIZIJA

SPORED ZA JESEN 1986

TOREK	CIKLUS	NASLOV ODDAJE	TRAJANJE
30. 9.	BIOLOGIJA	Čim boljši zrak — tem več lišajev	33'
	BIOLOGIJA	Tobak, naslada in zlo	32'
7. 10.	VESOLJE	Obale vesoljskega oceana	57' 55"
14. 10.	PEDAGOGIKA	Učenec in učitelj	33' 40"
	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v železniškem gospodarstvu	23' 35"
21. 10.	VESOLJE	En glas v vesoljskem zboru	58'
28. 10.	PEDAGOGIKA	Ali sem dovolj radoveden?	35' 8"
	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v rudarstvu	24' 35"
4. 11.	VESOLJE	Harmonija svetov	58' 25"
11. 11.	PEDAGOGIKA	Nekatere je strah	32' 10"
	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v živilski industriji	27'
18. 11.	VESOLJE	Pekel in nebesa	58'
25. 11.	PEDAGOGIKA	V šolo radi hodimo	25' 50"
	POKLICNO USMERJANJE	Oficir kopenske vojske	26' 20"
2. 12.	VESOLJE	Blues za Rdeči planet	57' 40"
9. 12.	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v gradbeništvu — začetna dela	29' 35"
	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v gradbeništvu — končna dela	29' 30"
16. 12.	VESOLJE	Popotnik pripoveduje	57' 50"

VESOLJE

4. oddaja

Torek: 18. 11. 1986

PEKEL IN NEBESA

POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA:
JANEZ STRNAD

Oddaja opisuje komete, planet Venero in razmere na njenem površju. Vpletenih je še več drugih stvari, na primer spektralna analiza in vprašanje, kako naj znanstveniki ovzrže nesmiselne trditve.

Zemlja je miren planet. Nesreče, ki bi jih povzročila telesa iz vesolja, so zelo redke. Ena takih se je pripetila leta 1908, ko je padla v porečje Tunguske v Sibiriji ognjena krogla in je okolico zajel izredno močan sunek vetra. Z zakasnitvijo dvajsetih let so začeli področje podrobneje raziskovati. Niso mogli ugotoviti nobenega kraterja, ostanka meteorita, nobene radioaktivnosti. Le drevesa so bila podrtja in ožgana.

O vzroku tega pojava so postavili več domnev, nekatere od teh so bile prav pustolovske: velik meteorit, kepa antimaterije, ki se je anihilirala s snovjo, vesoljska ladja z zastopniki daljne civilizacije.

Dandanes pa mislimo, da je padel na Zemljo del komete. Ugotovili so tudi, da je šlo najbrž za del Enckejevega komete. Telo pretežno iz ledu je moralo imeti maso skoraj milijon ton in razsežnosti nogometnega igrišča.

Nekdaj so mislili, da kometi prinašajo nesrečo. Znamenit je Halleyev komet, ki nas je obiskal letos. Ime je dobil po Edmundu Halleyu, Newtonovem sodobniku, ki je na začetku 18. stoletja ugotovil, da se komet vrača približno vsakih 76 let.

Kometi se gibljejo večinoma zunaj Plutonovega tira in nekateri po ploščatih elipsnih tirih zaidejo v bližino Sonca. Če se približajo kateremu izmed planetov, se jim lahko spremeni tir. Komet sestavlja povečini led, ki se v bližini Sonca spremeni v paro, tako da dobi komet rep. Zaradi delovanja sončne svetlobe in sončnega vetra, to je toka naelektranih delcev, ki ga oddaja Sonce, je obrnjen rep od Sonca proč. Komet tako izgublja snov in postaja vse manjši.

Če trči velik komet ali meteorit na planet ali satelit, nastane skledast krater. Na Zemlji je malo vidnih kraterjev, ker jih je zgladilo delovanje vode in vetra. Drugod, kjer ni vode in je atmosfera redka, se pa kateri ohranijo, na primer na Marsu, Merkurju, Luni. Jupiter in drugi zunanji planeti nimajo trdnega površja in na njih ni mogoče opaziti kraterjev. Pač pa so kraterji na njihovih satelitih.

Kraterji so nastali večinoma pred več milijardami let, ko je bilo v Osončju več asteroidov, kakor imenujemo majhna telesa. Nekateri od asteroidov so padli na planete ali satelite, nekatere so ujeli planeti kot satelite, veliko pa se jih giblje okoli Sonca v pasu med Marsom in Jupitrom. Zdaj so trki asteroidov

planeti ali sateliti zelo redki. Zdi pa se, da so padec večjega asteroida na Luno opazovali menihi v nekem angleškem samostanu leta 1178. Dandanes so se prepričali, da tla na Luni zaradi tega trka še vedno nihajo.

Ameriški psihiater Emanuel Velikovsky je leta 1950 objavil drzno misel, da se je pred kakimi 3500 leti pojavil izza Jupitra velik komet, ki se je večkrat približal Zemlji, povzročil pojave, ki jih opisuje biblija, in se naposled pustil ujeti Soncu kot Venera. Trditve je mogoče hitro ovreči. Planeti so zelo majhni in bližnja srečanja s kometi neverjetna, večkratna srečanja pa skoraj izključena. Kako naj bi komet prisilil Rdeče morje, da bi se umaknilo, pozneje pa zaustavil vrtenje Zemlje in jo nato spet pogнал? Tudi babilonski astronomi so že opazovali Venero, preden so sestavili predniki Izraelcev biblijo. Stvar ne bi bila vredna omembe, če ne bi nekateri strokovnjaki vnaprej zavrnili trditve Velikovskega, češ, kaj bo nekdo pisal o nečem, česar ne razume. Prav to je povzročilo, da je postal Velikovsky v ameriški javnosti znan kot kritik »uradne« znanosti, ki bi ga zato rada utišala. Za znanost je najboljšje, če se tudi v boju proti nesmiselnim trditvam drži svojega načina. Trditve je treba razčleniti in njene posledice kritično primerjati z vsemi dotedanjimi izkušnjami. Tako je mogoče utemeljeno izločiti domneve, ki nasprotujejo izkušnjam. Poleg tega je Venera po sestavi podobna Zemlji. Njeno površje skrivajo gosti oblaki. S spektralno analizo so se najprej prepričali, da v njeni atmosferi ni vode, ampak ogljikov dioksid. Površje je suho kot zemeljska puščava. Opazovanje radijskih valov, ki jih seva, je pokazalo, da je mnogo bolj vroče kot zemeljsko.

Ugotovitve so potrdile sovjetske vesoljske postaje, ki so se nanj rahlo spustile. Na dnu okoli sto kilometrov globoke atmosfere je 90-krat večji tlak kot na Zemlji. V njej je poleg ogljikovega dioksida še nekaj dušika in le malo vodne pare in drugih plinov. Oblaki niso iz vodnih kapljic, temveč iz kapljic žveplene kisline.

Venera je tedaj skrajno odbijajoča. Zaradi visoke temperature se na njej ni moglo razviti življenja. Visoka temperatura je posledica učinka tople grede. Če nekoliko pretiravamo, je Venera svaričen zrak za tisto, kar bi se lahko primerilo Zemlji, če bi njeno ozračje onesnažili z velikimi količinami žveplovega in ogljikovega dioksida.

Povejmo še besedo o spektralni analizi, s katero je bilo mogoče dobiti že leta 1920 podatke o sestavi Venerine atmosfere v razdalji 60 milijonov kilometrov. Staklena prizma razkloni (uklonska mrežica pa ukloni) svetlobo v spekter. Tako razstavi svetlobo na sestavine z različno valovno dolžino (ali frekvenco). Snov seva ali absorbira svetlobo z valovno dolžino, ki je značilna za snov. Za ogljikov dioksid je značilno, da absorbira infra rdečo svetlobo z izbranimi valovnimi dolžinami.

V spektru sončne svetlobe, ki se odbije na Venerini atmosferi, zato ni sestavin, ki jih absorbira ogljikov dioksid. V njem opazimo temne (absorpcijske) spektralne črte, po katerih sklepamo, da je v atmosferi ogljikov dioksid.

Kaj pa je učinek tople grede? Gosta Venerina atmosfera sicer prepreča vidno svetlobo, ne prepušča pa dolgovalovnega sevanja, ki ga oddaja vroče površje Venere. Zato doseže površje temperaturo okoli 380°C, preden se vzpostavi ravnovesje, ko je vpadni energijski tok enak oddanemu.

VESOLJE

5. oddaja

Torek: 2. 12. 1986

BLUES ZA RDEČI PLANET

POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA:
JANEZ STRNAD

Oddaja obravnava rdeči planet Mars, izmišljene zgodbe o njegovih prebivalcih in ugotovitve avtomatičnih postaj Viking, ki sta se spustili na njegovo

površje. Ob tem načena splošno vprašanje, kako je sploh mogoče ugotoviti, ali je življenje na planetu.

Mars je od odkritja daljnogleda pritegoval še posebno pozornost astronomov. Na njegovem površju so odkrili »kanale« in spremembe, ki spominjajo na zemeljske letne čase. Svetla kapica ob polu se poleti zmanjša, pozimi pa poveča, v zmernih širinah postanejo barve temnejše kot so pozimi. Mars je dokaj podoben Zemlji, zato so si zamišljali, da se je na njem lahko razvilo življenje.

Po italijanskem astronomu G. Schiaparelliju, ki je prvi opazil in poimenoval »kanale«, se je lotil raziskovanja Marsa ameriški astronom Percival Lowell.

Opazoval je spremembe na Marsu in jih razlagal z domnevo, da živijo na njem razumna bitja, ki so nam naklonjena. Zaradi podnebnih sprememb in

uhajanja vode v vesolje naj bi se na Marsu nenehno slabšale življenjske razmere in »kanali« bi bili eden od ukrepov, ki naj bi pomagali Marsovcem preživeti. H. G. Wells pa je v fantastični knjigi Vojna svetov opisal namišljen vdor sovražnih bitij z Marsa. Vse to so bile čiste sanjarije, a povečale so zanimanje za astronomijo na splošno in za Mars še posebej. Tako se je Američan Robert Goddard namenil zgraditi raketo, s katero naj bi bilo mogoče priti na Mars in na kraju samem raziskati, kako je s to zadevo. Goddard je bil eden od maloštevilnih mož, ki so zgladili pot vesoljskim poletom, čeprav je umrl, preden je prva raketa poletela v vesolje. Drugi tak mož — pravzaprav njegov predhodnik — je bil Rus Konstantin Ciolkovskij, ki je naredil prve korake v teoriji raketnega leta in predvidel uporabo večstopenjskih raket.

V tej zvezi se vprašamo, kolikšna mora biti ločljivost, da bi se z opazovanjem lahko prepricali, ali živijo na nekem planetu razumna bitja. Kar pomislimo na Zemljo. Pri ločljivosti več kilometrov še ni mogoče opaziti nič izrazitega. Pri ločljivosti okoli sto metrov pa že zasledimo večje zgradbe. Pri ločljivosti okoli enega metra zasledimo živa bitja. »Kanali« na Marsu so zelo veliki, nimajo ne pravih oblik in niso urejeno razporejeni. Zato je bilo sklepanje, da so jih zgradila razumna bitja, popolnoma neutemeljeno.

Na površju Marsa so opazili visoke gore (višje kot na Zemlji), ugasle vulkane, kraterje, dolge doline. Zdaj na Marsu ni vode, a kaže, da je bilo nekaj več in da je bilo tudi topleje. Atmosfera je redka in v njej pihajo vetrovi z ve-

liko hitrostjo (do polovične hitrosti zvoka), ki dvigujejo pesek, tako da nastane pravi peščeni viharji.

Na Mars so poslali avtomatski postaji Viking 1 in Viking 2. Ti sta opazovali pokrajino okoli sebe in prenesli sliko na Zemljo. Merilne naprave so izmerile atmosferski tlak — meri le kako stotino zemeljskega — in določile sestavo atmosfere — povečini je iz ogljikovega dioksida. Postaji sta zajeli prst iz okolice in z njo opravili dva kemijska poskusa, ki naj bi ugotovila sestavo tal, in tri biološke, ki naj bi ugotovile, ali obstajajo na Marsu mikrobi. Kemijski poskusi so dali presnetljive izide, kakršnih na zemeljskem površju ne bi pričakovali, biološki poskusi pa živih organizmov ali njihovih ostankov niso mogli odkriti. Morda je posebnosti pri kemijskih reakcijah kriva vrhnja plast prsti, ki jo neovirano obseva ultra vijolična svetloba — drugače kot na Zemlji. Izidi poskusov z obeh Vikingov v veliki medsebojni razdalji so bili sicer enaki, a to še ne pomeni, da so povsod drugod na Marsu razmere prav take. Načrtovali so poskus, pri katerem bi spravili na Mars vozilo, da bi z njim raziskali večje predele površja. Poskuse kaže nadaljevati, da bi bolje spoznali razmere na Marsu.

Mars je od vseh planetov še najmanj neprijazen, tako da ni brez pomena vprašanje, ali bi lahko ljudje na njem ustvarili temeljne možnosti za življenje.

SLOVARČEK:

polarni ledeni vrhovi — polarni kapici,
»seeing« — vidljivost.

VESOLJE

6. oddaja

Torek: 16. 12. 1986

POPOTNIK PRIPOVEDUJE

POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA:
JANEZ ŠTRNAD

Oddaja opisuje podatke, ki sta jih dali o Jupitru in njegovih satelitih vesoljski sondi Voyager. Obravnava potovanja po Zemlji, ko njena površina še ni bila raziskana, in bežno spregovori tudi o možnostih za uspešno raziskovalno delo.

Popotnik, ki bi potoval iz globin vesolja proti Soncu, bi v Osončju najprej naletel na štiri velike planete: Neptun, Uran, Saturn in Jupiter. Bliže Soncu so drugi, manjši planete z drugačno sestavo. Popotnik, o katerem govori oddaja, je šel na pot v nasprotni smeri. Iz Pasadene v Kaliforniji (ZDA) so vodili izstrelitev vesoljskih sond Voyager 1 in Voyager 2 po načrtu, ki ga je pripravila NASA (ameriška vesoljska ustanova). Voyager ima televizijski kameri, s katerima opazuje okolico, tri računalnike, ki obdelujejo podatke, in veliko anteno v obliki jadra, po kateri oddaja radijske valove na Zemljo. Energijske potrebe krije majhna elektrarna z radioaktivnim izotopom.

Svetloba s Sonca se odbije na opazovanem predmetu v televizijsko kamero, oddajnik po oddaji anteni odda sliko v obliki radijskih valov. Pol milijarde kilometrov oddaljeni radijski teleskop na Zemlji, na primer v Avstraliji, jih sprejme in po komunikacijskem satelitu pošlje v Ameriko.

Naposed dosepejo do računalniškega središča, kjer jih obdelajo in shranijo na magnetni disk. Slike — kot slike v časopisih — sestavlja množica (kak milijon) bolj ali manj svetlih pik. Prva naloga obeh Voyagerjev po dveletnem potovanju je bila raziskati Jupiter in njegove satelite, med njimi Io, Ganimedo, Evropo in Calisto. Na Jupitru ni gora in dolin. Planet in njegovo ozračje sestavljata, tako kot Sonce, pretežno vodik in helij. V tem pogledu je Jupiter neuspela zvezda, ker je premajhen, da bi v njegovi središčni steklo zlivanje vodikovih jeder. Večno je tlak v njegovi notranjosti tako velik, da je vodik v kovinski obliki, razen prav na sredi, kjer ima najbrž železno jedro.

Voyager 1 je posredoval jasne slike Jupitra in nekaterih njegovih satelitov,

Voyager 2 pa posebno posrečene slike Evrope z ločljivostjo nekaj kilometrov. Na sliki je mogoče razpoznati nekakšno mrežo križajočih se črt. Računalniška obdelava je pokazala, da gre najbrž za kraterje, ki jih je neki pojav zgladil. Io se zdi že z Zemlje posebne barve. Prejšnji podatki so pokazali, da izvira iz Ioje oblak žvepla, ki se giblje okoli Jupitra. Voyager pa je odkril na Ioji prvi delujoči vulkan v vesolju. Vsega so jih opazili devet, poleg njih pa še veliko ugaslih. Ti vulkani so torej izbruhal žveplo, ki se giblje okoli Jupitra. Žveplo, ki se vali iz vulkanskih žrel, je krivo za Iojino posebno barvo. Njena površina je tedaj stara komaj nekaj tisoč let.

Naslednja naloga Voyagerjev bo opazovanje Saturna, nato Urana in naposled še Neptuna. Potem bosta Voyagerja zapustila Osončje in poletela v globine vesolja. Za člane kake oddaljene razvite civilizacije, ki bi ju morebiti ujeli, nosita podatke o Zemlji in njenih ljudeh.

Vzporedno z zgodbo o sodobnem popotniku pripoveduje Sagan zgodbo o potovanjih in potnikih iz časov pred več stoletji na Zemlji. Največjo pozornost nameni Nizozemski, katere državljani so se v 17. stoletju lotili raziskovanja še neraziskanih delov Zemlje.

To prizadevanje sta spodbujali republikanska oblika države in za tisti čas nenavadna odprtost družbe. Ne prej ne pozneje ni na Nizozemskem delovalo toliko znanstvenikov in umetnikov. Eden od znanstvenikov je bil Christian Huygens. Poleg drugega je zgradil prvo uro na nihalo, ki je bila precej natančnejša od prejšnjih ur in je pripomogla k natančnejšemu določanju zemljepisne dolžine. Med prvimi je uporabil daljnogled za opazovanje Marsa, Venere, Jupitra, Saturna in njegovega obroča. Odkril je tudi Titan, Saturnov satelit, ki je od vseh satelitov največji. Napisal je knjigo Odkritje nebesnih svetov, v kateri je ugibal, ali je na drugih planetih življenje. Domneval je, da imajo tudi druge zvezde svoje planete in da se je morda tudi na katerem od teh razvilo življenje.

Potniki z ladij, ki so obiskale neznane dežele, so se vračali z novimi zemljevidi in pripovedovali čudovite zgodbe, ki jih smemo primerjati z zgodbami današnjih Voyagerjev.

SLOVARČEK:

pritisk — tlak

Na Jupitru je tlak tako velik, da iztiska elektrone iz vodikovega jedra in nastane tekoči vodik, ki ima lastnosti kovine — Na Jupitru je tolikšen tlak, da tišči elektrone in vodikova jedra skupaj in nastane tekoči vodik, ki ima lastnost kovine.

PEDAGOGIKA

4. oddaja

Torek: 25. 11. 1986

V ŠOLO RADI HODIMO

POVZETEK VSEBINE:
MILAN ADAMIČ

Osnovna šola je pri nas močno razširila dejavnost. Pouk sicer ostaja pomemben, toda ne edini način vzgojno-izobraževalnega dela: Učenci lahko sodelujejo v različnih interesnih skupinah, krožkih, klubih, društvih, sekcijah in podobnem. Na osnovnih šolah delujejo skupine tabornikov, radioamaterjev, modelarjev, planincev, lutkarjev, zadržnikov. Na nekaterih šolah se uveljavljajo delovne akcije in temeljne oblike proizvodnega dela.

Prav v dejavnostih in podobnih oblikah dela nastajajo med učenci pristnejši medsebojni odnosi, pomoč in tovarištvo. Tu ima vsak učenec možnost, da se uveljavi, da doživi uspeh in samopotrditve.

Učenec bo npr. kaj kmalu prenehal igrati košarko, ko bo po začetnem navdušenju spoznal, da je bolj ali manj samo »rezerva«. Pogosto bo menjal interesno dejavnost, ostal pa bo v tisti, v kateri bo uspešen in bo lahko zadostil svojim posebnim in pristinim interesom. Prav zaradi tega imajo interesne dejavnosti tolikšno pedagoško vrednost in pomen.

Sodelovanje in odnosi med učenci in mentorjem v interesnih dejavnostih so sproščeni, vse poteka bolj spontano. Strogega nadzora in ocenjevanja ni. To pa krepi medsebojno sodelovanje in zaupanje. Učenci in učitelji se pogosto prav

pri interesni dejavnosti spoznavajo še z druge, človeške strani, ki ostaja pri pouku kritika, ker so tam odnosi bolj ali manj uradni. Nekateri učitelji ugotavljajo, da so se jim učenci pokazali v krožku povsem drugačni, bili so bolj zavzeti kot v razredu. Učenci pa ugotavljajo, da učitelji niso tako »strogi« in »nerazumevajoči«, temveč da imajo tudi dobre lastnosti. Zanimivo je, tako ugotavljajo zlasti v nekaterih celodnevniških šolah, da se bolj sproščeni in človeški odnosi prenašajo tudi v razrede, k pouku. Prav zato je ena od novih usmeritev naše šole, da se učitelji in učenci srečujejo pri različnem vzgojno-izobraževalnem delu, da se tako bolje spoznavajo in sodelujejo.

Interesne dejavnosti so pomembne tudi zaradi oblikovanja posebnih interesov. Vplivajo na poklicno usmerjanje, pripomorejo pa tudi k vzgoji za samoupravljanje, saj dajejo veliko možnosti za samoodločanje. V krožku ali interesni skupini delajo učenci različnih starosti; to še posebno vpliva na oblikovanje socialnih odnosov in pomeni dejavno šolo za družbeno življenje. Šole imajo gnotne, kadrovske in prostorske težave pri uveljavljanju interesnih dejavnosti. Posebno težavo pomenijo vozači, ki ne morejo sodelovati pri delu in dejavnostih po pouku. Verjetno bi morali za te učence poskrbeti, da bi sodelovali v interesnih in drugih dejavnostih v svojem kraju. To bi bilo najprimernejše na podružnični šoli, kjer so obiskovali nižje razrede. Tako bi ti učenci, pa tudi podružnična šola in kraj, veliko pridobili.

Kakšne učence bomo izoblikovali, je veliko odvisno od načina dela v šoli in odnosov med učitelji in učenci.

Pot k oblikovanju samostojnih, prizadevnih in kritičnih učencev ni lahka. Odvisna je od uveljavljenih oblik dela, ki temeljijo na medsebojnem sodelo-

vanju. Pri tem je zelo pomemben učitelj, pomembni sta njegova pripravljenost in strokovna usposobljenost. Prav zato je potrebna posebna družbena skrb za učiteljev položaj in za to, da se v ta poklic usmerijo sposobni in prizadevni mladi ljudje. Ni dovolj, da gradimo nove šole in kupujemo drago opremo, vlagati je treba tudi v učitelja. Izkušnja tudi kaže, da pedagoško ni primerno organizirati velikih šol, da ni dobro imeti veliko učencev v oddelkih. Na učinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela vpliva kar precej dejavnikov. Le s skupnim prizadevanjem učencev, učiteljev, šol in dejavnikov zunaj šole lahko uresničimo zahtevne naloge in pripravimo mladi rod za ustvarjalno in srečno življenje in delo.

POKLICNO USMERJANJE

4. oddaja

Torek: 25. 11. 1986

OFICIR KOPENSKÉ VOJSKE

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA:
MARKO ŽVOKELJ

SMOTRI

Učenci

— spoznavajo dejavnosti rodov kopenske vojske: pehote, artilerije, artilerijsko-raketnih enot protiletalske obrambe, oklepnih enot, inženirstva, enot za zveze in enot za protibiološko-kemijsko obrambo;

— spoznavajo, kako različno je oficirjevo delo v teh enotah; tako se še bolj poglobljajo v poklicno delo v armadi in lahko postopno odkrivajo zanimanje zanj;

— spoznavajo zahteve in delovne razmere oficirja kopenske vojske in poti izobraževanja za ta poklic ter lahko presojaajo svoje sposobnosti in lastnosti glede na zahtevnost dela in izobraževanja.

POVZETEK VSEBINE

Pri izdelavi filma *Oficir kopenske vojske* je uporabljen za naš način prikazovanja tega področja nov prijem.

Učenec Srednje vojaške šole Franc Rozman Stane v Ljubljani se ob raznih priložnostih zatopi v razmišljanje ali sanjari o tem, kako bo po končani srednji šoli na vojaški Akademiji kopenske vojske. Kaj bo delal kot prihodnji oficir kopenske vojske?

Njegova sanjarjenja se v filmu soočajo z resničnostjo (prikazi dela posameznih enot in vloge oficirja). Tako film odgovarja na številna vprašanja, ki se pojavljajo pri osnovnošolcih in srednješolcih, o tem, kaj dela oficir, razkriva pa tudi pestrost dejavnosti v rodovih kopenske vojske (pri smotrih so naštetih rodovi

SKLEP

Ciklus oddaj *Otrok in šola* je namenjen predvsem učiteljem, ogled pa priporočamo tudi učencem v višjih razredih osnovne šole, srednješolcem in staršem. Vsaka oddaja obravnava sklop posameznih vprašanj, o katerih je treba razmišljati in se pogovoriti tako v zbornicah kot z učenci in starši. Oddaje naj bi spodbudile učitelje k iskanju novih rešitev v oblikah in metodah dela. Nekaterim učiteljem oddaje ne bodo povedale kaj bistveno novega, bodo pa potrdile njihovo znanje in ravnanje. Oddaje jasno pokažejo, da ne vplivamo na učence in jih ne oblikujemo samo z učno vsebino, temveč da so ti vplivi odvisni od številnih drugih dejavnikov, ki jih dober učitelj ustvarjalno vpleta v svoje delo.

kopenske vojske, ki jih film obravnava) in tako razbija neupravičen mit o enoličnosti vsega, kar je v sivo zeleni barvi.

Mimogrede pa vidimo tudi v kakšnih razmerah se šolajo prihodnji oficirji kopenske vojske na akademiji.

Vse to je začinjeno s precej humorja, ki se sprošča med našim »sanjačem« in njegovimi sošolci.

NAVODILA

Film naj bi bil namenjen srednješolcem, saj govori o poklicu oficirja. Za ta poklic je treba končati visokošolski študij na akademiji. Toda ker je pot na Akademijo kopenske vojske vezana pretežno na poprejšnje izobraževanje v Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman Stane v Ljubljani, je film narejen tako, da je izrazito namenjen učencem zadnjih razredov, zlasti pa osmega razreda osnovne šole.

Ker prikazuje tudi delo v ljubljanski šoli, je treba učence seznaniti z možnostmi za izobraževanje na edini slovenski vojaški srednji šoli. V ta namen je dovolj literature, ki jo vsako leto prejmejo učenci v osmem razredu (letaki, brošure). Učitelji in strokovni delavci uporabijo v ta namen tudi novo informativno gradivo — komplet barvnih prosojnic *VOJAŠKE ŠOLE IN POKLICI*, ki daje celosten pregled vojaških šol in poklicev in obilo drugih informacij za vse, ki se odločajo za vojaški poklic.

V pogovoru po filmu naj se učitelj ali strokovni delavec z učenci pogovori o osebnostnih značilnostih, pomembnih pri odločanju za vojaško in obrambno dejavnost in tudi o tem, da zahtevajo ti poklici zdravega, telesno in čustveno odpornega človeka.

Učence naj pogovor seznaniti tudi s tem, da potrebujejo v sestavi starešin JLA veliko Slovencev, zlasti v rodovih kopenske vojske.

Objektivno je treba predstaviti tudi ugodnosti med šolanjem in pri delu in seveda tudi objektivno odgovarjati na vprašanja o manj dobrih straneh vojaškega poklica (gradiva za to dobite vsako leto na seminarjih, ki jih za učitelje in strokovne delavce prireja Republiški sekretariat za ljudsko obrambo).

Učence je treba opozoriti, da lahko dobijo še več informacij pri občinskih upravnih organih za ljudsko obrambo.

POKLICNO USMERJANJE

5. oddaja

Torek: 9. 12. 1986

POKLICI V GRADBENIŠTVU — ZAČETNA DELA

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA:
RIKA MIČIĆ

SMOTRI

Učenci

— spoznavajo področje dela, delovne razmere in možnosti za izobraževanje in delo v gradbeni dejavnosti — začetna dela;

— spoznavajo značilne poklice, in to jim omogoča, da postopno odkrivajo poklicno zanimanje;

— spoznavajo poklice, kadrovske potrebe ter ocenjujejo svoje sposobnosti, zanimanje in znanje glede na zahtevnost dela in izobraževanje.

POVZETEK VSEBINE

Gradbeniška dejavnost, ki jo poznamo danes, se v mnogočem razlikuje od gradbeništva, ki smo ga poznali včeraj. Kar nas veže na preteklost, je le skupna resnica, ki velja še danes: graditi trdno in lepo. Strokovno vse zahtevnejša opravila so porajala nove poklice, v starih poklicih pa se je delo precej spremenilo.

Gradbeništvo je razvejena gospodarska panoga, seže od projektiranja vseh vrst — visoke in nizke gradnje, vzdrževanja zgradb, prog, cest in vodnih poti do urejanja hudournikov in komunalnih ureditev. Spremenjena tehnologija, novi materiali, gradbena mehanizacija in industrijski način dela zahtevajo veliko strokovnega znanja, zato so se poklicne zahteve starih, znanih poklicev spremenile, ali pa je delo oblikovalo nove.

Osnovni poklici v usmeritvi gradbenec so zidarji, železokrivci, tesarji in cementinarji, ki so v filmu dokaj podrobno opisani. Manj znan gradbeni poklic, ki pa postaja vse pomembnejši, je izolater, raznovrstnost dela narekujejo razne specialne vrste izolacij in namembnost objektov.

V gradbeništvo se zaposlujejo tudi delavci, ki po stroki niso gradbeniki, so pa nepogrešljivi pri nadaljevanju gradbenih del, to so različni monterji in inštalaterji. (Več o teh poklicih bodo učenci zvedeli v naslednjem filmu o končnih dejavnostih v gradbeništvo.)

Telesno naporna dela nadomeščajo stroji, ki jih človek le upravlja: žerjavi, kompresorji, bagri, buldožerji in več manjših strojev in naprav, ki jih poganjajo elektromotorji. Upravljajo jih strojniki gradbene mehanizacije.

Opravljanje zahtevnejših in odgovornejših del in opravil pa spada k poklicema gradbeni tehnik in gradbeni delovodja.

NAVODILA

Film je namenjen učencem višjih razredov osnovne šole, zlasti učencem osmih razredov.

Gradbeniško dejavnost prikazujeta dva filma. Prvi se navezuje na drugega, ki sledi in bo predstavil svet dela in poklice, ki spadajo h končnim dejavnostim v gradbeništvo. Koristno je, če si učenci ogledajo oba filma.

Učitelj ali strokovni delavec lahko načrtuje pogovor z učenci po ogledu ali pred ogledom posamičnega filma ali obeh.

— spoznavajo značilne poklice, in to jim omogoča, da postopno odkrivajo poklicno zanimanje;

— spoznavajo poklice, kadrovske potrebe ter ocenjujejo svoje sposobnosti, zanimanje in znanje glede na zahtevnost dela in izobraževanja.

POVZETEK VSEBINE

Za končno uporabnost gradbenih objektov skrbijo delavci številnih poklicev. V določeni fazi, ko je objekt že pod streho in so prostori z zidovi že gradbeno določeni, se pojavijo monterji vodovodnih in ogrevalnih naprav; ti opravljajo delo po načrtu, po določenih delovnih postopkih z ročnim orodjem in stroji. K montažno-inštalacijskim poklicem spada še monter klimatskih naprav.

K oblikovanju zunanosti in notranjščine zgradb pripomore stavbni steklar. Njegovo delo dopolnjujejo: pečar, pleskar, slikopleskar in antikoroziist. Neka-

POKLICNO USMERJANJE

6. oddaja

Torek: 9. 12. 1986

POKLICI V GRADBENIŠTVU — KONČNA DELA

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA:
RIKA MIČIĆ

SMOTRI

Učenci

— spoznavajo področje dela, delovne razmere in možnosti za izobraževanje in delo v gradbeništvo — končna dela;

teri poklici v gradbeništvu so primerni tudi za dekleta, zlasti tisti, pri katerih se zahtevata natančno delo in smisel za lepo, npr. slikopleskarska opravila. Talno površino pripravi, obdela in zaščiti polagalec podov. Z obdelavo in vgrajevanjem kamenin se ukvarja kamnosek.

Opekar pripravlja glino, oblikuje izdelke, jih suši in žge. Delo je posodobljeno.

Dimnikarjevo delo je zaradi sodobnih kurilnih in dimovodnih naprav vse manj mehansko, poznati mora še druge postopke čiščenja, strojno in kemično. Poleg čiščenja opravlja tudi požarnovarnostne preglede, tehnične preglede novih gradenj ter ugotavlja vzroke nepravilnega delovanja kurilnih in dimovodnih naprav.

NAVODILA

Film je namenjen učencem višjih razredov osnovne šole, še posebno učencem osmih razredov.

V brošuri Postal bom gradbenik, ki so jo založili Splošno združenje gradbeništva, IGM Slovenije in Izobraževalna skupnost gradbeništva Slovenije, se bodo učenci seznanili s podrobnostmi, ki jih bodo lažje dojeli po ogledu filmov o gradbeniški dejavnosti. Z vzgojno-izobraževalnimi potmi, gradbeniški usmeritvami, programi in smermi pa naj učence seznanijo učitelj ali strokovni delavec. Uporabi naj najnovejše podatke, ki jih dobi iz razpisa za vpis v 1. letnik srednjih šol po programih v srednjem usmerjenem izobraževanju. Infor-

macija bo popolnejša, če bo uvrstil v pogovor z učenci tudi možnosti za kadrovske štipendiranje in zaposlovanje. Podatke o kadrovske štipendijah bo dobil učitelj ali strokovni delavec iz razpisa kadrovske štipendij. Podatke o kadrovske potrebah dobi šola od skupnosti za zaposlovanje.

Učitelj ali strokovni delavec naj uporabi za pogovor z učenci zbrane indikacije, ki so značilne za poklice v gradbeništvu. Katere indikacije, v kakšni kombinaciji in koliko se pojavljajo, je odvisno od del in opravil v posameznem poklicu. Enako predstavi učitelj ali strokovni delavec učencem ovire za opravljanje posameznih del in opravil v gradbeništvu. Pozoren naj bo tudi na zahteve, ki jih postavljajo delovne razmere:

delo na višinah — ravnotežje; delo v globinah — ravnotežje; preprih, vremenske spremembe — telesno zdravje, odpornost, zdrave roke, noge, kemikalije, prah — dihalna, splošna telesna spretnost, vibracije, spretnosti rok, razlikovanje barv, smisel za estetiko, smisel za oblikovanje, natančnost, gibčnost, delo stoje — ploska stopala; risanje, skiciranje, zdrav vid, telesni ustroj, prostorska predstavljivost, upogibanje — hrbtnica, skupinsko delo — prilagajanje; razlikovanje barvnih odtenkov, razločevanje črt, oblik, vestnost, oster vid, potenje rok, drhtenje rok, mišična občutljivost, terensko delo — delovišča, delo z ljudmi — vodenje, razlikovanje predmetov na daljavo, smisel za barvno skladnost, iznajdljivost, reševanje praktičnih problemov, smisel za matematiko, smisel za fiziko, kemijo, uspešnost pri tehničnem pouku.

Načrt razvoja avdiovizualne tehnologije v vzgoji in izobraževanju v SR Sloveniji za obdobje 1986—1990

UVOD

Srednjeročni načrt razvoja šolske televizije in avdiovizualne dejavnosti v Sloveniji vsebuje veliko prvin, pomembnih za posodabljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Ker menimo, da bi morali delegati, ki bodo v Izobraževalni skupnosti Slovenije obravnavali to problematiko, čimprej dobiti ustrezne podatke, objavljamo gradivo že v današnji številki televizijske priloge.

VSEBINA

1. AVDIOVIZUALNA DEJAVNOST V SLOVENIJI
2. ŠOLSKA TELEVIZIJA IN IZOBRAŽEVALNE ODDAJE
3. MEDIOTEKA
4. AVDIOVIZUALNA OPREMA ŠOL
5. NAČRT RAZVOJA ŠOLSKE TELEVIZIJE
6. PROGRAMSKA IZHODIŠČA ŠOLSKE TELEVIZIJE IN MEDIOTEK
7. TEMELJNA MERILA ZA IZBIRO PROGRAMSKIH VSEBIN
8. PROGRAM ZA PREDŠOLSKO VZGOJO
9. PROGRAM ZA OSNOVNO ŠOLO
10. PROGRAM ZA SREDNJE IZOBRAŽEVANJE
11. PROGRAM ZA SPOPOLNJEVANJE IN USPOSABLJANJE UČITELJEV
12. RAZVOJ MEDIOTEKE
13. OPREMLJANJE ŠOL
14. POVZETEK
15. PREGLEDNICE

Načrt razvoja avdiovizualne dejavnosti v vzgoji in izobraževanju v SR Sloveniji

AVDIOVIZUALNA DEJAVNOST V SLOVENIJI

V Sloveniji smo v zadnjih petih letih razširili mrežo šol, sestavili učne načrte, zdaj pa se že začne njihovo prenavljanje in dopolnjevanje. Zelo malo pa smo naredili za posodabljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Pogoji za posodabljanje le-te so večmedijska učna sredstva in prav na tem področju v zadnjih tridesetih letih nismo veliko napredovali. Še tisto, kar smo imeli, smo porušili. Tako je ukinjena izposojevalnica filmov Sava-film — DDU, uredništvo šolske televizije pa je razpuščeno. Načrtovalci učnih sredstev v Sloveniji imajo izredno težko nalogo. Svojega dela na področju didaktičnih kompletov ne morejo razvijati in upoštevati poleg učbenika tudi drugih učil, predvsem tistih najučinkovitejših avdiovizualnih, kakršna so film in videokasete.

ŠOLSKA TELEVIZIJA IN IZOBRAŽEVALNE ODDAJE

Šolska televizija se je znašla v precepu. Po eni strani smo ukinili uredništvo šolske televizije, ki je bilo pri Zavodu SRS za šolstvo, po drugi strani pa je RTV Ljubljana izpolnila dolgoletne želje učiteljev in odpravila neprevedene neslovenske izobraževalne programe v dopoldanskih urah ter jih nadomestila s slovenskim programom, ki je v celoti primeren za šole. Vedno več je želja, da bi učno snov vizualizirali in jo tako napravili dostopnejšo, hkrati pa je za to čedalje manj organizacijskih možnosti. Pri Zavodu SRS za šolstvo je trenutno en sam samostojni svetovalec, ki skrbi za šolsko televizijo tako, da je imela zadnja leta povprečno 120 oddaj s 3300 minutami programa na leto. Tudi didaktični napotki za te oddaje so redno izhajali kot priloga Prosvetnega delavca. Vendar

pa taka rešitev ni obetavna, saj je ta strokovni svetovalec preobremenjen že z organizacijo programa in ne more uporabljati širokih možnosti, ki se odpirajo z novo dopoldansko razprednitvijo šolskih in izobraževalnih oddaj. Ker ni uredništva, nihče ne opravlja za šolsko televizijo življenjsko pomembnih del, kot so proizvodnja specifičnih slovenskih programov in nabava ter prilagajanje tujih programov — tistih, za katerih proizvodnjo imajo televizijska središča v tujini boljše možnosti kot mi in so zaradi tega za nas neprimerno cenejši, kot če bi jih izdelali sami.

MEDIOTEKA

Sosednja republika Hrvaška ima mediatečno vprašanje zgledno rešeno poleg filmov je začela razdeljevati šolam že video kasete, povsem drugače pa je pri nas, v Sloveniji, saj zaostajamo približno za trideset let. Izposojevalnica filmov pri Sava filmu je prišla z združitvijo obeh podjetij pod organizacijo DDU Univerzum, ko je začelo to podjetje v krizo, pa so jo ukinili. Na Slovenskem trenutno ni ustanove, ki bi posojala filme ali kakršno koli vizualno gradivo. Učno-vzgojno delo postaja tako manj zanimivo in poglobljeno. Šola izgublja privlačnost, saj zaostaja za zasebnimi domovi učencev in učiteljev, ki dajejo ponavadi več sodobnih medijskih informacij. Dandanes je vedno več učne snovi vizualizirane, in če se odrečemo mediateki, je učinek prav tak, kot če bi se odrekli knjigam, učbenikom in knjižnicam. Tudi če uresničimo projekt, ki je pred nami, naslednjih 20 let ne bomo mogli odpraviti tega zaostanka.

AVDIOVIZUALNA OPREMA ŠOL

Če smo ugotovili, kako zelo slabe so razmere, kar zadeva avdiovizualno programsko gradivo, je treba povedati, da so šole kar dobro opremljene z avdiovizualnimi napravami. Okoli 52 % osnovnih in srednjih šol ima televizijske sprejemnike. Z uvajanjem računalništva bodo vse šole dobile televizijske sprejemnike, ki bodo rabili namesto monitorjev. Kar zadeva opremljenost šol s sprejemniki, skoraj ni težav. Videorekorderje ima 18 % šol, vendar so ti že zastareli in izrabljeni ter večinoma ne delujejo več, ker zanje ni nadomestnih delov. Stanje filmskih projektorjev na šolah ni pomembno, ker bi vse filme razdeljevali tudi v zapisu na videokaseti. To bi pomenilo pomembno racionalizacijo.

Izobraževalna skupnost SR Slovenije predvideva financiranje razmnoževalnice videokaset, ki bi delovala pri RTV Ljubljana. Kakršna koli sposoja kaset šolam ob tem ni predvidena. To pomeni, da si šolstvo mora ustvariti vmesni člen, da bi šole lahko dobile (tudi brez nakupa) kasete z izposojanjem.

NAČRT RAZVOJA ŠOLSKE TELEVIZIJE

Uredništvo šolske televizije bo sestavni del uredništva dokumentarnih izobraževalnih oddaj in oddaj o znanosti pri RTV Ljubljana.

Zaposeliti je treba tri urednike; in sicer za

- družboslovno usmeritev (sociolog, politolog, AGRFTV)
- naravoslovno usmeritev (fizik, kemik, biolog, AGRFTV)
- program drugih usmeritev za učitelje in predšolsko vzgojo (pedagog, psiholog, AGRFTV).

Naloge uredništva šolske televizije so:

- stik s šolami in Zavodom SRS za šolstvo zaradi uporabe vrnitvenih informacij in oblikovanja programa
- spremljanje proizvodnje šolskih televizijskih programov v Jugoslaviji in v tujini

- stik z načrtovalci in avtorji večmedijskih učil
- pridobivanje programov iz drugih televizijskih središč in tujine, njihov prevod, prirejanje za naše razmere in objava didaktičnih napotkov
- proizvodnja domačih programov in didaktična obdelava oddaj
- uvrstitev dopoldanskih izobraževalnih programov RTV za šolsko rabo
- pridobivanje avdiovizualnih programov za mediateko
- didaktična obdelava programov za mediateko
- pomoč pri dopolnilnem izobraževanju pedagoških delavcev.

PROGRAMSKA IZHODIŠČA ŠOLSKE TELEVIZIJE IN MEDIOTEKE

Pri opredelitvi in določanju programskih nalog šolske televizije in mediatek se upošteva stopnja razvoja našega šolstva, idejno in vsebinsko usmerjenost in prednostne naloge v preobrazbi vzgoje in izobraževanja. Posebej se upošteva:

- uveljavljanje marksistične zasnovanosti vzgojno-izobraževalnega dela
- prizadevanje za nadaljnjo socialistično in samoupravno preobrazbo predšolske in osnovnošolske vzgoje
- spopolnjevanje srednjega usmerjenega izobraževanja
- dopolnilni pouk in vzgojo otrok naših delavcev, ki so na začasnem delu v tujini
- aktualno pedagoško didaktično problematiko
- enakopraven položaj narodov in narodnosti
- posebne možnosti televizije pri uresničevanju teh nalog
- metodično in oblikovno prilagajanje programov potrebam vzgojnoizobraževalnega procesa.

Oddaje bodo pripravljene iz izbranega arhivskega ali namenskega gradiva domače in tuje proizvodnje, del denarja pa bo namenjen za pripravo lastne proizvodnje s temami, ki so značilne za našo kulturno gospodarsko in politično problematiko.

Program šolske televizije je namenjen zlasti vzgojno-izobraževalnim organizacijam, pa tudi učiteljem, staršem in tistim, ki se izobražujejo ob delu in iz dela.

Programi so pedagoško-didaktično pripravljene in opremljene z navodili za učitelje o tem, kako uvrstiti avdiovizualno gradivo v vzgojnoizobraževalni proces.

TEMELJNA MERILA ZA IZBIRO PROGRAMSKIH VSEBIN

Izbira učnih vsebin, ki jih bodo prenašali šolska televizija in mediateke, se bo ravnala predvsem po teh merilih:

- potrebnost vsebinske aktualizacije, zlasti pri družboslovnih predmetih;
- nazornost in lažja predstavljenost učnih vsebin, kadar drugi načini predstavitve učencem niso dostopni ali pa so nevarni;
- usposabljanje učiteljev za uvajanje ključnih vsebinskih in metodičnih področij posameznih predmetov in dejavnosti;
- možnosti za interdisciplinarno obravnavanje učne snovi;
- učinkovitost in racionalnost predstavitve učnih vsebin po avdiovizualnih sredstvih.

PROGRAM ZA PREDŠOLSKO VZGOJO

Pri nas je še veliko otrok, ki niso v organizirani vzgoji in varstvu. Televizijski program za predšolsko vzgojo naj bi pripomogel k skladnemu razvoju večine otrok pred vstopom v osnovno šolo. Zato vsebuje naloge telesne, moralne, delovno-tehnične, estetske vzgoje, posebno poudarjene pa so naloge intelektualne vzgoje za pet — in šestletne otroke. Program zajema tele vzgojno-izobraževalne vsebine:

- Vzgojno-varstvena organizacija in življenje v njej
- Dom in življenje v družini
- Širše okolje in življenje ljudi
- Prometna vzgoja
- Praznovanja
- Spoznavanje narave
- Razvijanje govora
- Razvijanje predstav in pojmov.

Oddaje bodo pomagale vzgojiteljem pri delu, otrokom pa bodo utrle pot do širšega in poglobljenega znanja, tako da bodo ob pridobljenih izkušnjah lažje razumeli nove pojave in okoliščine.

Vsebine bodo razumljive in otrokom blizu, tako da jim bodo zbudile čustva in fantazijo in s tem tudi njihovo dejavnost.

PROGRAM ZA OSNOVNO ŠOLO

Program zajema pomembne usmeritve nadaljnjega razvoja osnovne šole, zlasti glede na marksistično zasnovanost vzgojno-izobraževalnega dela, povezovalne pouka z življenjem in delom šole v krajevni skupnosti, podružbljanje vzgojno-izobraževalnega dela, širjenje možnosti za vzgojo in izobraževanje, dejavno vlogo učencev in postopno preraščanje v celodnevno organizacijo življenja in dela.

Prednost bodo imeli programi:

- o vrstah in povezovanju posameznih sestavin vzgojno-izobraževalnega dela
- o dejavnem in ustvarjalnem sodelovanju učencev pri pouku, interesnih in drugih dejavnosti ter vključevanju učencev v delovne akcije krajevne skupnosti in občine
- o celodnevni šoli in uveljavljanju prvin celodnevne osnovne šole
- o sodelovanju in povezovanju osnovne šole z družbenim okoljem
- za uveljavitev politehnične in delovne vzgoje
- o možnostih za vključevanje učencev osnovnih šol v vzgojno-izobraževalne programe srednjega izobraževanja.

Pri vzgojno-izobraževalnih vsebinah bo namenjena posebna pozornost programom iz:

- kulture slovenskega jezika
- sodobnega življenja in dela ljudi
- narodne zgodovine, geografije in kulture
- zdravstvene vzgoje
- telesne vzgoje
- varstva okolja in življenjskega prostora
- prometne vzgoje
- vzgoje za humane odnose med spoloma
- vzgoje za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito
- tehnične vzgoje in
- umetnostne vzgoje.

Posebni programi za otroke delavcev, ki so na začasnem delu v tujini, prikazuje izbrana poglavja iz slovenskega jezika, geografije, kulture in zgodovine. Tako se bodo otroci seznanjali ob sliki in besedi z vrednotami narodove preteklosti in sedanjosti. Oddaje bodo presnete na video kasete, zato da jih bomo lahko predvajali čim več učiteljem in staršem v tujini.

PROGRAM ZA SREDNJE IZOBRAŽEVANJE

Pri izbiri programa za srednje izobraževanje je upoštevana številčnost uporabnikov (učencev in učiteljev). V tem srednjeročnem načrtu je poudarjena vsebina skupne vzgojno-izobraževalne osnove.

Družboslovno področje

Poudarjene so vzgojno-izobraževalne vsebine samoupravljanja s temelji marksizma, zgodovine in geografije.

Izbir upošteva obravnavo narodnostnega vprašanja, samoupravljalne prakse in socializma kot svetovnega procesa.

Vsebine geografije zajemajo splošno naravno in družbeno geografsko problematiko na zgledih iz Slovenije in vse Jugoslavije.

V problematiki zgodovine je upoštevana novejša zgodovina narodov in narodnosti Jugoslavije, posebej pa sta poudarjena razvijanje in ohranjanje revolucionarnih tradicij.

Proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje

Program osnove tehnike in proizvodnje je namenjen seznanjanju učencev s širšim tehnično-tehnološkim znanjem. (Poudarek bo na energetiki, elektroniki in informatiki.)

Splošno kulturno vzgojno-izobraževalno področje

Programi bodo zajemali gledališko vzgojo, plesno, filmsko, glasbeno in likovno vzgojo. Pozornost bo namenjena razumevanju, doživljanju in vrednotenju umetnin.

Naravoslovno vzgojno-izobražbeno področje

Poudarek bo na metodično-didaktičnem prijemu pri sodobnem pouku naravoslovnih predmetov. Zajel bo sodobne metode in oblike vzgojno-izobraževalnega dela v funkcionalno opremljenih učilnicah za naravoslovni pouk, za fiziko, kemijo in biologijo.

Področje obrambe in zaščite

Program vsebin splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite vsebuje poleg tem praktične narave tudi take, ki obravnavajo zasnovano SLO in DS. Pri temah praktične narave bodo imele prednost tiste, ki jih s kabinetnim poukom ni mogoče uresničiti (oklepno orožje, letala, obramba proti napadom iz zraka, obramba proti desantu in jedrsko orožje).

PROGRAM ZA SPOPOLNJEVANJE IN USPOSABLJANJE UČITELJEV

Načrtno spopolnjevanje in usposabljanje učiteljev je povezano z oblikovanjem sodobnejšega odnosa in prijema v celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu, v katerem uporabljamo avdiovizualno tehnologijo.

Tako kot si prizadevamo za uveljavljanje sodobnih oblik in metod dela v vzgojno-izobraževalnem procesu, moramo uveljavljati tudi učinkovite metode in oblike dela pri usposabljanju in izobraževanju učiteljev.

Različne tehnike in pripomočki za prenašanje informacij postanejo lahko del sistema usposabljanja ob domiselni uporabi in v kombinacijah z zdajšnjimi oblikami dela (aktivni, pedagoške konference, primerjava izkušenj, uporaba v praksi ...).

Pri oblikovanju programa upoštevamo predloge, ki so nastali na podlagi znanstvenih dognanj in izražajo učiteljeve potrebe v praksi. Opredelili bi jih v tehte vsebinskih sklopov:

- usposabljanje učiteljev za uresničevanje aktualnih nalog v vzgojno-izobraževalnem delu;
- usposabljanje učiteljev za uvajanje novih oblik vzgojno-izobraževalnega dela (individualizacija in diferenciacija, dodatni, dopolnilni in fakultativni pouk);
- poti, ki vodijo k aktualnosti in ustvarjalnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu;
- vzgojno-izobraževalni proces in metode dela z vidika duševnih in telesnih značilnosti in posebnosti otrokovega in mladostnega razvoja;
- sodobne metodično-didaktične in organizacijske rešitve v izobraževanju ob delu.

RAZVOJ MEDIOTEKE

Sodobni mediotekni sistemi so zasnovani policentrično. Za začetek bo v Sloveniji dovolj, če bomo na Pedagoški akademiji v Ljubljani in Pedagoški fakulteti v Mariboru priključili dve razmeroma majhni medioteki. Pedagoška akademija in Pedagoška fakulteta že imata začetno tehnologijo, prostore pa tudi nekaj tovrstnih strokovnjakov. Prihodnje učitelje pa tudi te, ki so že zaposleni, morata izobraževati sodobno, se pravi tudi z individualizacijo. Medioteki bi bili popolnoma enakovredni, saj bo za razmnoževanje videokaset skrbela RTV Ljubljana.

Vse naloge, ki naj bi jih opravljala mediotekna služba v Sloveniji, bosta uresničevali srednjeročno. Tako bi v naslednjih petih letih zadostili začetnim potrebam v vzgoji in izobraževanju.

Prvo leto bosta pripravili:

- samoupravne dogovore med seboj z drugimi jugoslovanskimi in tujimi mediotekami ter z RTV
- kataloge programskega gradiva
- načrte učnih kompletov
- zbiranje in pridobivanje avdiovizualnega in računalniškega programskega gradiva
- razpošiljanje programskega gradiva
- obveščanje uporabnikov.

Ena od mediotek bi prevzela stike v zvezi z razmnoževanjem programskega gradiva.

Drugo leto bosta:

- za 50 % povečali zbiranje in razmnoževanje avdiovizualnega gradiva
- zbirali vrnitvene informacije in uvedli evalvacijo

- začeli izobraževati pedagoške delavce
- opravili standardizacijo avdiovizualnih in računalniških naprav
- prevzeli skrb za opremljanje šol na področjih: avdiovizualna tehnika, fono — in videosnemalne naprave, interna televizija, računalništvo, šolske medioteke.

Tretje leto bosta:

- za 50 % povečali zbiranje in razmnoževanje avdiovizualnega gradiva
- začeli izdelovati avdiovizualno in računalniško gradivo
- pomagali šolam pri izdelavi avdiovizualnega gradiva.

Četrto leto bosta:

- prevzeli skrb za popraviljanje avdiovizualne in računalniške opreme za šole
- začeli izobraževati medijske tehnike.

Peto leto bosta:

- dopolnili mrežo območnih in šolskih mediotek.
- Seznam nalog, ki jih bosta prevzeli medioteki v srednjeročnem obdobju, zajema vse, kar pričakujemo od mediotek v Sloveniji. Res da imajo medioteke v razvitih državah še druge naloge, vendar naj bi slovenske medioteke z malo denarja zadostile temeljnim potrebam v vzgoji in izobraževanju.

OPREMLJANJE ŠOL

Zadnje organizirano opremljanje šol s televizijsko opremo je bilo leta 1974 in 1975. Takrat so šole kupile 283 videorekorderjev tipa Philips VCR. Zdaj so ti videorekorderji izrabljeni in odpisani. Tudi nadomestnih delov ni mogoče več dobiti. Nov standard za šole je videorekorder tipa VHS. Glede na težave, ki so bile pri uvozu tehnike, imajo šole zelo malo takšnih videorekorderjev. Trije so v osnovnih šolah, enajst pa jih je vsrednjih. Ker ima več kot vsaka druga šola televizijski sprejemnik, kupile pa jih bodo tudi tiste šole, ki jih zdaj še nimajo — uporabile jih bodo kot računalniške zaslone — opremljanje šol s televizijskimi sprejemniki ni pereče. Pozornost torej lahko namenimo videorekorderjem, saj ti ob dobrem delovanju mediotek nadomestijo tudi filmske projektorje. Zato bomo vso učno snov, ki jo imamo na filmih, prenesli na video kasete.

Tudi projekt opremljanja šol je srednjeročen in ne pomeni velikega izdatka za vzgojo in izobraževanje.

Prvo leto bomo z videorekorderji opremili vse šole, ki so že doslej uporabljale to tehnologijo pri vzgoji in izobraževanju ter vse osnovne in srednje šole, ki imajo več kot 20 oddelkov.

Drugo leto bomo opremili ostale šole. Ena in druga skupina zajema približno 50 %.

Tretje leto bomo opremili vsa šolska središča in šole z več kot 24 oddelki z elektronsko kamero in sistemizirali mesto medijskega tehnika.

Četrto leto bomo izdelali sistem o podaljšanju šolske knjižnice v medioteko.

Peto leto bomo v šolskih središčih in večjih šolah začeli urejati medioteke in jih zato opremili s kasetami.

POVZETEK

Velik zaostanek, ki ga občutimo pri posodabljanju vzgoje in izobraževanja z avdiovizualno tehnologijo, bomo delno odpravili z uresničitvijo tega srednjeročnega načrta. Ponovno bomo organizirali uredništvo šolske televizije in to bo delovalo v sklopu RTV Ljubljana. Povezano bo z mediotekama v Ljubljani in Mariboru in bo tudi za njiju zbiralo učne avdiovizualne programe.

Omenjeni medioteki bosta matični, z avdiovizualnimi sredstvi bosta oskrbovali vso Slovenijo. V srednjeročnem obdobju bosta pomagali pri ustanavljanju območnih in krajevnih mediotek.

Razmnoževanje videokaset bo prevzela RTV Ljubljana.

Pri opremljanju šol bomo namenili posebno pozornost videorekorderjem — te bomo zaradi popustov in oprostitve carinskih dajatev nakupovali organizirano.

V večjih šolskih središčih bomo sistemizirali mesto medijskega tehnika; ta bo omogočil osrednje razpošiljanje avdiovizualnih zapisov, vodenje šolske medioteke, oskrbovanje in vzdrževanje celotne učne tehnologije in popravilo lažjih okvar.

Gradivo pripravil
MARKO SAJKO

DINAMIKA OPREMLJANJA ŠOL

LETO	1986	1987	1988	1989	1990
videorekorderji za OŠ in SŠ z nad 200 oddelki (300)	—	36.000	—	—	—
videorekorderji za druge šole (razen podružnic OŠ in šolskih središč) (242)	—	—	29.040	—	—
videorekorderji za podružnice OŠ (420)	—	—	—	50.400	—
elektronske kamere za šolska središča in šole z več kot 24 oddelki (65)	—	—	—	22.750	—
videokasete za šolske medioteke (1000)	—	—	—	—	50.000
SKUPAJ	—	36.000	29.040	73.150	50.000

Opomba:

- videorekorder 120
- videokaseta 5
- el. kamera 350

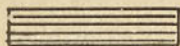
Cene pri organiziranem nakupu, ko šolam ni treba plačati carine

DELEŽ LASTNEGA IN TUJEGA PROGRAMA TER LASTNIH ARHIVSKIH ODDAJ
V SREDNJEROČNEM OBDOBJU

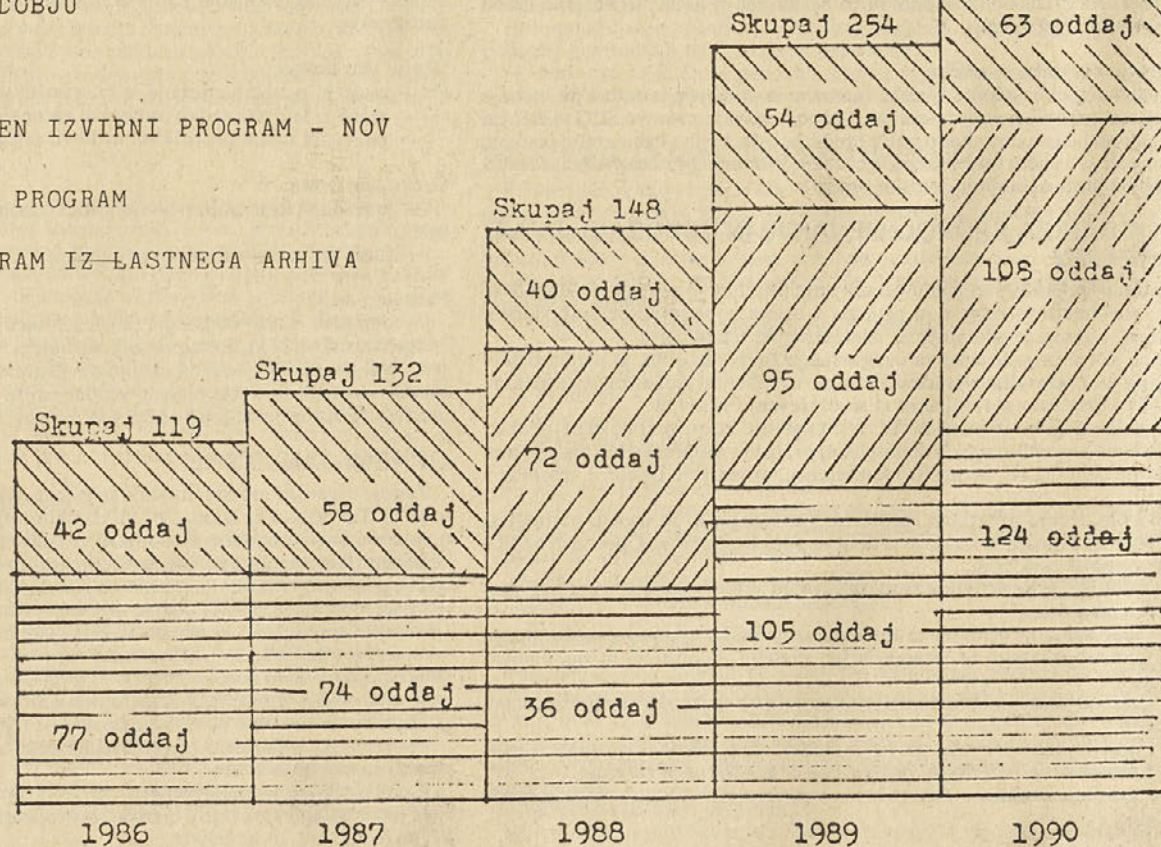
LASTEN IZVIRNI PROGRAM - NOV

TUJI PROGRAM

PROGRAM IZ LASTNEGA ARHIVA

FINANCIRANJE DEJAVNOSTI ŠOLSKE TELEVIZIJE

Področje financiranja	1986	1987	1988	1989	1990
lastna proizvodnja	3.000	3.500	3.700	5.200	6.250
adaptirani program	1.940	2.600	2.100	2.150	2.200
emitiranje	1.500	1.700	1.800	1.900	1.950
vlaganja v tehnologijo	—	7.200	7.200	7.500	7.700
spremljanje učinkovitosti programa	—	150	200	250	250
publikacije	600	600	900	1.000	1.050
usposabljanje učiteljev	—	250	250	300	350
SKUPAJ	7.940	16.300	17.250	19.450	20.950

OPOMBA:

Podlaga za izračun je povprečna cena jugoslovanskih televizijskih središč: MAJA 1986

Vlaganja od vključno leta 1987 ne upoštevajo spremembe vrednosti dinarja.

FINANCIRANJE DEJAVNOSTI MEDIOTEK V SR SLOVENIJI

Leto	NALOGE	1986	1987	1988	1989	1990
1987	2 medioteki — 10 delavcev	—	24.000	24.000	26.000	27.000
	katalogizacija programskih gradiv	—	100	100	100	100
	načrtovanje učnih kompletov	—	100	100	100	100
	zbiranje AV + račun. gradiv	—	2.000	2.500	2.500	2.500
	razpošiljanje	—	100	100	100	100
	obveščanje uporabnikov	—	600	600	600	600
	razmnoževanje	—	1.500	2.000	2.500	2.500
	vlaganje v tehnologijo	—	3.000	4.500	4.500	4.500
1988	programsko gradivo	—	—	2.000	2.000	2.000
	vrnitvene informacije	—	—	300	300	300
	izobraževanje pedagoških delavcev	—	—	600	600	600
	standardizacija	—	—	100	100	100
	vodenje opremljanja šol	—	—	100	100	100
1989	razmnoževanje AV gradiva	—	—	—	2.000	2.000
	izdelava AV gradiva	—	—	—	2.000	2.000
	pomoč šol. dejavnosti AV gradiva	—	—	—	5.000	5.000
1990	servis — 3 tehniki + orodje	—	—	—	—	10.000
	izobraževanje medijskih tehnikov	—	—	—	—	1.000
	mreža šolskih mediotek	—	—	—	—	200
SKUPAJ			31.400	37.000	48.500	60.700

Zneski vlaganj v srednjeročnem obdobju ne upoštevajo spremembe vrednosti dinarja.

nove
knjige

Državniško in pesniško delo črnogorskega vladike

Monografija o Petru Petroviću Njegošu izšla v zbirki
Obrazi

Letošnje leto je deseto, odkar so pri Mladinski knjigi začeli izhajati zvezki iz zbirke Obrazi. Prav zdaj pripravljajo tudi dvajseti zvezek — monografijo o Josipu Ribičiču. Doslej objavljene knjižne izdaje kažejo, da precej objavljenih zvezkov obravnava med znamenitimi osebnostmi predvsem pesnike in pisatelje. Med doslej izdanimi knjižicami jih je šest posvečenih pesnikom in šest pisateljem, nekaj jih je namenjenih tudi državnikom, npr. Josipu Brozu Titu, Edvardu Kardelju, Borisu Kidriču, Moši Pijadeju, matematiku Juriju Vegi, zgodovinarju J. V. Valvasorju, očetu slovenske književnosti Primožu Trubarju, zgodovinarju in dramatik A. T. Linhartu.

Celotna zbirka obsega že tristo tisoč izvodov. Utrla si je pot v osnovne in srednje šole, svoje mesto pa je našla tudi v marsikateri slovenski družini. Ker so zvezki pravzaprav znanstvene študije, dovolj poljudne in informativno zgoščene, ustrezajo bralcem. Izdaje so ohranile poljudnoznanstveno raven, njihova bogata zgodovinska in figurativnost pa povečata bralnost in sprejemljivost Obrazov. Za monografijo o Njegošu — črnogorskemu pesniku in državniku, ki mu je namenjen osemnajsti zvezek Obrazov, je izbral slikovno gradivo sam avtor — Vladimir Osolnik, tako da smiselno in praktično dopolnjuje besedilo. Pri snovanju knjige je izhajal iz tega, da je zgodovinski spomin zelo pomemben za podobo vsakega naroda. Zato se pri predstavitvi ni omejil zgolj na strogi prikaz Njegoševih življenja in njegovih dejavnosti, marveč je skušal predstaviti tega pisca in državnika širše, njegovo podobo pa zarisati v sklopu časa, razmer in odmevov na njegovo delo. V monografski zbirki vpleta tudi pota razvoja literature in pismenstva v jugozahodni Evropi, današnji Jugoslaviji.

Morda bi bilo besedilo mogoče nekoliko poocitati, da se ponekod poznajo skrajšave, ali da je povzeto iz različnih literarnih virov, slikovno gradivo pa je dovolj kontinuirano in tako nazorno, da spremlja besedilo od uvodnega dela, ki pripoveduje o zgodovini Njegoševih Črne gore in njenih samosvojih prebivalcih, do

osrednjega dela o življenju Radivoja Rada Tomova, poznejšega Petra Petrovića Njegoša, do sklepnega dela; v tem prikaže Njegoša dodatno, doslej za Obraze na nov način — v tem delu so namreč zbrane anekdote in opisi dogodkov, znanih iz življenja tega črnogorskega vladike.

Oglejmo si vsebino tega zvezka nekoliko podrobneje. Uvodni del prikazuje nastanek Črne gore; je njen zgodovinski prikaz, v njem so poleg razmer osvetljene tudi vse pomembnejše značilnosti Črnogorcev, zlasti tiste, ki bi utegnile biti pomembne za boljše razumevanje poznejšega orisa Njegoševih življenja in dela. Obenem so nakazane tudi nekatere Njegoševе idejne težnje, prizadevanja za samostojno, slovansko Črno goro, ideje, podobne tistim, ki so bile pozneje izhodišče za svobodo in samostojnost južnih Slovanov. Osrednji del besedila, ki podrobneje opisuje Njegoševе delo, je prav toliko zbir objektivnih življenjskih podatkov iz Njegoševih življenja kolikor psihološko-karakterni zaris njegove osebnosti; ta del pa se končuje z vsebinsko-oblikovno analizo Njegoševih del ter z opozorilom na njihove slogovne posebnosti in značilnosti. Morda bi v tem delu veljalo posebej omeniti pozornost, ki jo je sestavljalca študije Vladimir Osolnik namenil povezavam obeh kultur — slovenske in črnogorske. V knjigi najdemo izvirno besedilo, svojčas objavljeno v Kmetijskih in rokodelskih novicah, zapis o srečanju Slovencev z Njegošem, pisec pa je posebej poudaril tudi vzporednice med Njegoševim delom in delom Franca Prešerna.

Poleg omenjenega se pri prebiranju občuti še ena slogovna posebnost, nastala po piščevi zaslugi: ta je namreč vnesel v besedilo precej čustvenosti, ki je niti ni mogoče označiti z izrazom patetičnost; gre za način pisanja, ki je slovenskim piscem tuj, nasploh povsem neznačilen za slovenščino, je pa blizu črnogorskemu načinu in dojamu sveta. Tako pisec monografije po svoje prikaže čustveni odnos črnogorskih ljudi do Njegoša, ki so na tega izjemnega moža prav tako ponosni kot Slovenci na Prešerna.

VLASTA KUNEJ

Pota do besede

Ob 85-letnici Zavoda za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani ter ob 40-letnici organizirane družbene skrbi za prizadete na Slovenskem sta prof. Bogo Jakopič in prof. dr. Ljubomir Savič napisala knjigo z naslovom: POTA DO BESEDE. Knjiga je pregled vzgoje, izobraževanja in usposabljanja slušno prizadetih na Slovenskem. Predstavili so jo na strokovnem posvetovanju strokovnjakov, ki se ukvarjajo s slušno prizadetimi, v Portorožu.

Knjiga je razdeljena na štiri dele. V prvem nam avtorja prikaže časa, ko so posamezni napredni učitelji poskušali izobraževati gluhe. Omenjata učitelje: Antona Jarca, Antona Pagona, Antona Valentina Tomana in Janeza Koprivnika.

V drugem delu nas seznanita z nastankom prvih zasebnih zavodov za gluhe, ki so bili še človekoljubne narave in so jih organizirali na svojo pobudo predvsem verski krogi ali pa darovalci. Sem spadajo Zavod za gluhe otroke v Gorici (leta 1840), Šola za glu-

honeme deklice v Smihelu pri Novem mestu (leta 1886), Zavod za gluhoneme v Ljubljani (leta 1900). Tudi v tem poglavju nam predstavita delo Zavoda za usposabljanje slušno in govorno prizadete v Ljubljani od 1945 do 1986 in razvoj Učnih delavnic. V tretjem poglavju nam opisujeta pomen in delo Centra za usposabljanje slušno in govorno motenih v Mariboru, v četrtem poglavju pa nam predstavita Zavod za korekcijo sluha in govora v Portorožu. V petem poglavju nas seznanita z nekaterimi pomembnejšimi učitelji slušno prizadetih, to so: Emil Ulaga, Vinko Rupnik, Janko Blažej, Jože Zakovšek, Jože Kmetec, Stanko Kavčič, France Kunaver, Stanislav Zaletel, Margarita Rogelj-Stajnk in Marija Lipužič. V šestem poglavju nam prikažeta razvoj učnih načrtov in program šol za slušno in govorno prizadete po letu 1945. V sedmem poglavju omenjata delo društva gluhonemih do Zveze društev slušno prizadetih Slovenije in nekatere prizadevne organizatorje društev, ti so: Anton Černe, Ciril

Sitar in France Klemenčič. Osmemu poglavju sta dala avtorja naslov: Vzgoja surdopedagoških delavcev v Sloveniji. V njem nam seznanita, kako poteka izobraževanje surdopedagogov na Pedagoški akademiji v Ljubljani in na Fakulteti za defektologijo v Zagrebu. V zadnjem, devetem poglavju avtorja končata svoje delo s sklepnimi mislimi — da je danes v resnici skrb za slušno prizadete, skrb vse naše socialistične družbe.

Knjiga obsega 153 strani, strokovno sta jo pregledala dr. Stanislav Zaletel in prof. def. Anton Uranker, tehnično pa jo je uredila Metka Picelj. Knjigo je založil Centralni zavod za napredek gospodinjstva, Ljubljana, Kardeljeva 2. Tam lahko knjigo tudi naročite.

Tako se je v slovensko surdopedagoško zbirko po dolgem presledku uvrstila zelo bogata knjiga. Poznati in imeti bi jo moral vsak, ki se ukvarja z izobraževanjem in vzgojo slušno prizadetih.

FRANCI KOLENEC

Dinamika vzgojnega dela v šoli

Državna založba Slovenije je pred nekaj meseci založila in izdala pedagoško delo z naslovom **Dinamika vzgojnega dela v šoli**, ki ga je napisala priznana pedagoginja mag. Mira Cencičeva, avtorica več učbenikov in drugih učnih pripomočkov za učence osnovne šole. Delo sta strokovno pregledala in ocenila prof. dr. France Strmčnik in prof. mag. Veljko Troha.

Knjiga obravnava področje moralne vzgoje, ki je spričlo splošnih prizadevanj za čim višjo učno storilnost učencev marsikdaj v ozadju vzgojnega delovanja v naši šoli. Literature, ki zajemajo posamezna področja vzgojnega dela, je pri nas malo, zato je to delo tembolj dragoceno.

Avtorica obravnava v uvodu cilje in naloge moralne vzgoje glede na vrednote socialistične etike, to je, kakšnega človeka želimo s socializacijo oblikovati. V naslednjih poglavjih obdeluje vzgojne sloge (demokratični, permisivni, represivni in anarhični), vzgojna načela in vzgojne metode z vsemi njihovimi oblikami. Dodaja še slovarček strokovnih pojmov in manj znanih besed ter ovire.

Vsebinska knjige je izčrpna, vsestransko poglobljena, temeljita, stvarna, sodobna, uporabna in življenjska. Snov je sistematično grajena, napisana v lepem in preprostem pedagoškem jeziku. Med obravnavo posameznih vzgojnih vprašanj in dilem postavlja avtorica bralcem določena vprašanja, navaja zgledje iz pedagoške in življenjske resničnosti in jih tako navaja na razmišljanje in razpravljanje. S tem pa tudi popetri problematiko in zbujata zanimanje za poglobljanje v vzgojne probleme. Vzgojiteljem daje navodila, kako naj pedagoška načela in metode uporabljajo in uveljavljajo pri svojem delu.

Med vzgojnimi slogi se avtorica zavzema za uresničevanje demokratičnega načina; učinkovanje tega temelji na načelu spoštovanja otrokove osebnosti pri postavljanju zahtev, ki so v skladu z otrokovo telesno in duševno zmogljivostjo in družbeno utemeljenostjo. Nazorno prikazuje posledice, do katerih vodijo skrajni permisivni, represivni in anarhični slogi.

Ob vzgojnih načelih daje avtorica splošne napotke in smernice za vzgojno delo na vseh stopnjah tega procesa, jih utemeljuje, navaja organiziranost dejavnosti in zahtev pri njihovem uresničevanju.

Glavni del priložnika zajemajo vzgojne metode spodbuja-

nja, poučevanja in prepričevanja, navajanja in prepričevanja. V razpravah o vseh oblikah teh metod je pravo bogastvo zamisli, postopkov in napotkov za uspešno vzgojno delovanje.

Avtorica daje velik poudarek oblikam spodbujanja — s tem vplivamo na otrokova čustva, motive, voljo in samozavest. Z metodo poučevanja in prepričevanja seznanjamo učence z moralnimi pojmi, vrednotami in normami in vplivamo na njihovo zavest, da si oblikujejo etične sodbe, stališča in prepričanja, ki so temelj moralnega ravnanja. Bistvo metode navajanja je dejavna zaposlitev v moralnem ravnanju. Metoda temelji na zgledu, postavljanju zahtev, ponavljanju dejavnosti in nadzoru. Učenec mora torej vedeti, čustvovati, hoteti in ravnati. Učenci si morajo pri vzgoji oblikovati pozitivne navade, ki delujejo kot motivi za ravnanje. Tu gre za kulturne in vedenjske navade, učne, higienske, estetske, delovne in življenjske navade. Načrtno navajanje ima preventivno vlogo. Pri metodi prepričevanja — z zahtevami, nadzorom, prepovedjo želimo učenca zavarovati pred slabimi vplivi in ga usmerjati v pozitivno delovanje, odpravljati zgrešena stališča in popravljati slabe navade.

Avtorica mag. Mira Cencičeva daje s tem delom poklicnim in drugim vzgojiteljem, staršem in vsem, ki se pripravljajo na pedagoški poklic, nadvse uporaben in potreben priložnik za vsakdanje vzgojno delo. To je gradivo za pripravo učiteljev na ure družbeno-moralne vzgoje, to so napotki za pogovore o etičnih vprašanjih z učenci pri razredniških urah, sestankih razredne skupnosti, mladinskih urah in dopolnilno slovstvo k brošuri Delo v oddelkih podaljšanega bivanja v osnovni šoli, in sploh pri delu z mladino.

To je študijsko gradivo za nujno dopolnilno izobraževanje in spopolnjevanje učiteljev na osnovni in srednji stopnji, vzgojiteljev v vzgojno-varstvenih organizacijah in domovih za učence, za individualni in skupinski študij na sestankih in konferencah, za poglobljanje v vzgojno problematiko pri delu šolskih svetovalnih delavcev in za razpravljanje s starši.

Zato priporočamo vsem vzgojno-izobraževalnim organizacijam, da si knjigo priskrbijo v več izvodih za svoje knjižnice, potrebna pa je tudi pedagogom za uspešno vsakdanje vzgojno delo.

TONČKA METELKO

Spodbuda za ustvarjalnega učitelja

Dr. Dragutin Rosandić: Metodika književnog odgoja
i obrazovanja. Školska knjiga. Zagreb 1986.

D. Rosandić je že dolga leta profesor na katedri za metodiko pouka hrvatskosrbskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti v Zagrebu, avtor številnih člankov, studij in knjig o metodiki ter soudelevec mnogih znanstvenih ustanov v Jugoslaviji in svetu. Posebej je treba pripomniti, da je avtor odlični predavatelj, znan tudi slovenskim poslušalcem.

Rosandićevo delo temelji na več kot dvajsetletnem preučevanju domače in tuje metodične teorije in prakse o književni vzgoji in izobraževanju mladega rodu, in to na ravni osnovne in srednje šole. Metodika pouka književnosti — ta vsebuje metodiko pouka teorije književnosti, zgodovine književnosti ter analize in interpretacije literarnega dela — izhaja iz obče teorije poučevanja, osredotočena pa je na temeljne posebnosti za sprejemanje literature: na branje, doživljanje in razumevanje. Ob tem se opira na metodološke postopke in izsledke raziskav, npr. v psihologiji, pedagogiki, sociologiji, filozofiji, zgodovini, estetiki, posebej pa v znanosti o književnosti in jeziku. Seveda metodika ne sme zanemariti učenčeve osebnosti pa tudi ne učiteljeve vloge v vzgojno-izobraževalnem procesu, njegove metodične izobrazbe in stalnega spopolnjevanja.

V metodiki pouka književnosti zavzema osrednje mesto interpretacija literarnega dela, ki naj temelji na sodobni znanosti o književnosti. Tu pa se začnejo težave, kajti celotna (ne vulgarizirana) interpretacija postavlja pred učitelje veliko strokovnih vprašanj, saj često zahteva minu-

ciozno ukvarjanje s književnim delom (literarnozgodovinsko, terarkritično, jezikovno, govno, strukturalno, idejno, vsestransko strokovno izobrazbo). Te pa učitelj danes ni dovolj, saj jih je dozdajšnji usmerjal pretežno v preučevanje literarnozgodovinskih problemov. Zato so analize literarnih šolah (mimo drugih ovir, npr. premalo ur) često bolj pšinske, fragmentarne ali ionsionistične. Res je tudi, da dična literatura, čeprav še ažurna, ne more odgovoriti vsa vprašanja vsakodnevnih se.

Rosandić nam v svoji ponuja celo vrsto teoretičnih glabljanj, analiz in tudi odgovorov vsakdanje pedagoške praxe. Najbrž bodo za sleherni slavnista zanimive njegove dične osnove za interpretacijo poezije, proze, dramatičnega, rarno-publicističnih besedil, skega slovstva, razmišljanje, odnosu pouka književnosti drugih predmetov, o uporabi filma, televizije in radia pri pouku. V tem kratkem poročilu mogoče naštetiti niti naslovo kazalu jih je kar 11 strani), katerimi Rosandić razkriva svitost gradiva, ki je predmet njegove raziskave. Avtor ima skozi pred očmi ustvarjalnega učitelja, kajti samo takšen učitelj Rosandićeva knjiga je spodbuda za marsikoga, še posebno zato, ker je slovenska izbirna literatura o metodiki pouka književnosti hudo sroma in še ta raztresena v raznem tisku.

STANKO ŠIMENC

Opazovanje, utemeljeno in pojasnjeno s poskusi

Za obdobje, v katerem skuša otrok zvedeti kaj več o pojmih in pojavih, ki jih zaznava okrog sebe, pa teh povezav in pojmov še ni sposoben dojeti dovolj racionalno in o njih še nima nazornih predstav, je težko najti način, s katerim bi mu zahtevano dovolj razumljivo in nazorno razložili. Takšne težave bo prav gotovo pomagala prebroditi velika izobraževalna slikanica Astronomiček Tonček, ki je izšla pri Mladinski knjigi, kot druga od treh tovrstnih knjižic. Ustvarila sta jo ilustrator Matjaž Schmidt in pisec besedila Marijan Prosen. Isti ilustrator se je zelo uspešno lotil že prve tovrstne slikanice Utrinki iz astronomije in ob ilustracijah napisal tudi besedilo. Knjižica je bila kmalu razprodana, pri založbi pa so se dogovorili, da bodo sestavili in izdali še eno knjigo z enako tematiko, namenjeno mlajšim. Matjaž Schmidt je nekatere od tem že preskusil z objavami v Cicibanu, leto kasneje pa je nastala knjiga. V založbi pripravljajo tudi knjižico Opazujmo Sonce in Luno — napisal jo bo Marijan Prosen, zajela pa bo nekako vmesno stopnjo, ki je ne zaobsežeta doslej omenjeni knjižni izdaji.

In kakšna je najnovejša slikanica o astronomiji? Omeniti moramo najprej njeno imenično slikovno podobo, ki je enakovredna nasprotna utež besedilu, če ne že njegov prevladujoči sestavni del. Zanimiva je zlasti zamisel, način, kako je oblikovano slikovno gradivo, ki dopolnjuje besedilo. Vizualni otrokov stik z besedilom je namreč takšen, da so ilustracije predvsem praktično namenske. Estetske so, predvsem pa nazorne — otroku pomagajo predstavljene pojme dojeti in laže razumeti. Skoraj dosledno so zasnovane tako, da so v njih pojmi, predmeti, iztrgani iz prostora. Besedni del knjige izhaja iz poskusa, opa-

VLASTA KUNEJ

skozi okno

NADA KRANJC

Brucka pri štiridesetih

20. avgusta:
Nestrpna sem in nemirna. Čas je razdeljen od enajste ure do polne do enajste drugi dan. Takrat hodi poštar. Danes me je pogledal s prijazno sočutnimi očmi, ko sem se zastrela v njegove roke. Kakor da bi s silo hotela priklicati pismo vanje. Odsel je. Prisluskovala sem korakom na stopnišču. Morda je pismo pozabil oddati in se bo vrnil. Nič. Zoper nič. — Od nestrpnosti ne vem, kam naj se denem in kaj naj počnem. »Prepozno, stavec nemi, zaljubljeni...« je rekel Cankarjev Maks. Prepozno! Dva polodrasla otroka imam, en ponesrečen zakon za seboj in dvajset let zamude za študij. Zamudila sem avtobus življenja. Skočiti moram na poslednji vlak. Pozna sem — in vendar ne prepozna. Kako čudno me gledajo »merodajni«, in ukrepajo po paragrafi: »...deset let ste prepozni, saj poznate pravila...«

Seveda jih poznam — pismena sem, brala sem jih, natanko jih poznam. Pogoji za študij na višji stopnji s plačanim dopustom so: »In tu je še vprašanje denarja. Škoda bi ga bilo, to ni kar tako — niste več mladi, da bi imela družba toliko od vas pozneje, kakor od mlajše moči.« Pa še pol milijona ni (pišem leto 1957). Če bi šlo za gospodarski kriminal, bi se že dalo urediti — to pa je čisto nekaj drugega. Tu gre za učiteljsko, ki bi šla rada študirat na razpis, pa ne ustreza pogojem... In bodo sejali in sejali, govorili in govorili in »ukrepali«, sicer ne bi mogli potegniti sejnine. In bodo sklenili, da denarja ni, in da prošilka sploh ne »odgovarja« navodilom v Objavi z dne tega in tega, številka ta in ta. Kajti treba je vse lepo po pravilih, zakaj jih pa ne imamo. Ne bodi cinik, sem si rekla in sklenila: in vendar bom naredila te izpite, stisnila bom to diplomo, pa če bi morala iztisniti zadnje moči iz se sebe. Vsemu temu prekletemu življenju navkljub. In vsem tem, ki sedijo morda prav danes na odločilni seji. Ljubljana in študij — moje 20-letne sanje! Morda so jih danes dokončno pokopali. Moje diplome pa ne bodo pokopali. Danes sem to sklenila — 21. avgusta! Bolj ko sem se bližala domu, težje so mi postajale noge. Korak kar ni hotel naprej. Zdaj vem — bala sem se razočaranja — spet brez pošte? Čisto mirno (sem si rekla) in stopila naprej. Na tleh pred vrati leži časnik. Še dobro, da ne bo treba k sosedovim ponj in tam hliniti ravnodušnost z mirnim vprašanjem: druge pošte ni? Vsaj to mi je prihranjeno. Odložila bom najprej plašč in torbo, časnik naj počaka. Le bežen pogled od strani, morda je pa kaj v njem. Kaj bi še prej naredila? Ne morem več držati, samedejno so se roke povsile k tlom. Ničesar drugega ni! Le mirno. Tudi tako je dobro, saj sem vedela, da spet ne bo nič. Dan

za dnem — nič! Kakor hudomušnež, ki se je skrnil in kuka iz špranje — pisemski omot — iz Ljubljane! S pisalnim strojem izpisan naslov. Roke mi trepetajo, sest moram. Zdaj bo, kar bo... »obveščamo vas, da ste sprejeti...« Več ni treba, vse drugo ni pomembno. Roke so mi omahnile v naročje, negibna tišina, čas se je za hip ustavil. Ljubljana, Ljubljana, vsa z mesecem obsijana... »V Ljubljano pojdem, so že vse naredili...« Tudi jaz pojdem v Ljubljano. Saj sem se bala, da mi bo razneslo prsi, ko bom to zvedela. Zdaj pa čutim le silno pobitost in utrujenost. Štirideset let imam. Rada bi pobegnila pred vsemi in pred seboj in svojim zavženim življenjem. Nič ne pomaga. Ne uidem. Nekoč sem napisala: visim razpeta in svoji mreži ne uidem — med hočem, moram in ne smem, želim. Vse je treba drago plačati, odtehtati. Ne morem kar zdrveti v svobodo, zdaj v tej uri, ko sem dvajset let v zamudi. Vse moje žuje hrepeni za njo, roke, srce stegujem nasproti, noge pa mi čofotajo v žlobudri in ne morejo z mesta. Zdaj ko je tu — kakor da nimam moči. Ko bi oni tam, ki so sklenili in sklenili, vedeli, da je morda res prepozno.

Pogled je poiskal kovček na omari, objel sobo. Odit — slednjič vendar! Šele potem so se začele vsakdanje skrbi. 1. in 2. oktobra je vpisovanje. 7. 10. se začnejo predavanja. Kdaj bo to? Katerega smo danes? Kam bom šla v Ljubljano? Nikogar nimam tam, nikogar ne poznam. Nekako bo že, nekje bom odložila kovček in potem bom iskala naprej. Bo že kako. Študentka! Otroka moja, kako bosta sama? Ali bo res prav, kakor sem uredila? Kako se je Marko pred dnevi pogovarjal z menoj: »Ali bodo ljudje kdaj prišli na Luno? Jaz mislim, da bodo, si je kar sam odgovarjal. Kaj ne, da je bil Jules Verne velik pisatelj? Mama, kaj misliš, ali je še kdo tako pameten, kakor si ti? Saj ne, da bi se hotel bahati s teboj ali si domišljati. Tako pač mislim...« Takrat sem se v sebi grenko nasmehnila — ne bo dolgo, ko boš kot pravi pubertentnik mislil — moja stara nič ne ve. In s kom bo Vera klepetala o oblekah in pričeskah, o modi in izložbah? Tako nas bo veter raznesel na vse strani kakor ptice, ki jim je burja razdrila gnezdo. Marko bi rad s prijateljem v tujski internat, Vera gre k babici. Ali se bom spet »našla«? To si želim, odkar »smo se ločili«, kakor pravi Marko. K mami bi šla, da ji povem novico. Danes še ne! Jutri. Samo malo naj še počivam, da pridem k sebi. Da se je še sama malo naučijem. Misli se vrtinčijo ko mušice v vetru in begajo nemirne sem in tja. Mir! Mir! Čudno — ni sproščene veselja in sreče. Ali bo vse to šele prišlo za menoj?

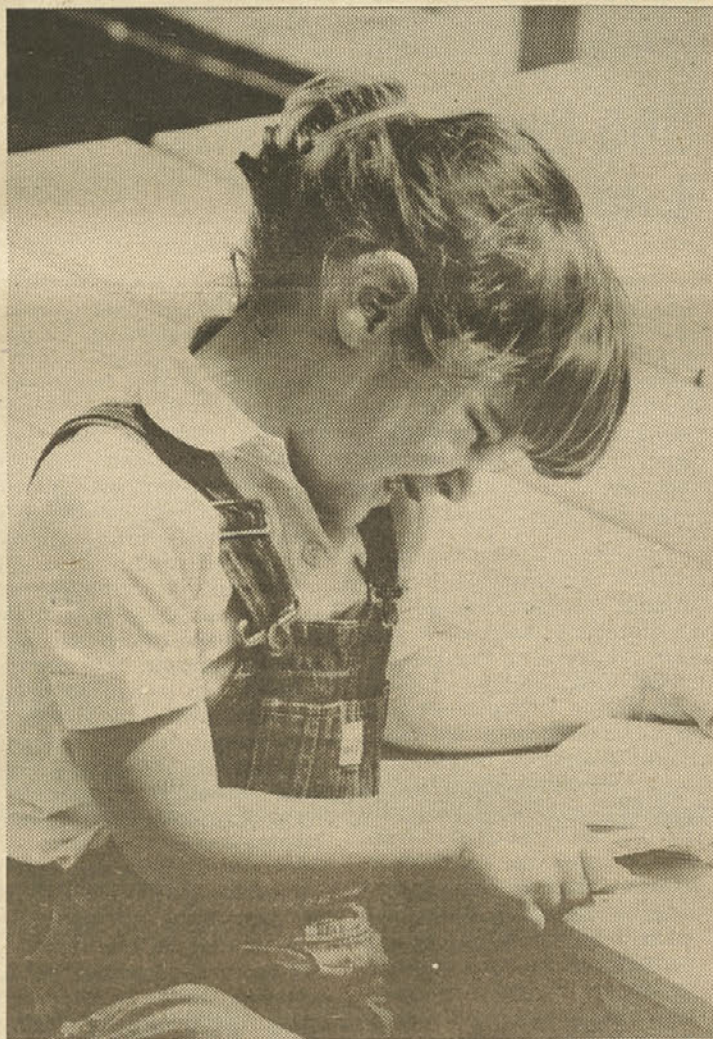
22. 10. Pred tremi tedni sem prišla v Ljubljano. Dež in težak

kovček in dolga pot na naslov. Vsa premočena, utrujena in ne-bogljena sem prišla pod streho. Preprosti, dobri ljudje, dva otroka. Stisnilo me je — tu v kuhinjski toploti zbrana družina, otroka imata varno zavetje. In moja dva? Ubogi Marko, kako sam je v internatu. Sine ljubi, tudi ti moraš k babici. Vera je vsa bleda in sključena vdano odhajala s postaje, ko sva se poslovili. Ni prav! Tako bo prenašala vse življenje tiho in vdano. Ni prav! Nikoli se ne bo skušala upreti — ni prav. Vse predolgo je bilo z menoj tako. Zdaj sem tu — na začetku svojih načrtov, upov in sanj. Lepa je Ljubljana, Prešeren in njegova muza, Cankarjevo nabrežje in Grad. Kakor da so moji prijatelji, ki so nekoč davno hodili po teh poteh, stopili iz knjig. Zdaj hodijo prijateljsko ob meni in mi šepetajo okrog glave. Vpisovanje v prvi semester: sama mladina. Narejeno vztrajno strdim v kopico formularjev, da ne bi videla radevednih pogledov. Morda jih pa sploh ni. Saj menda res ne. Bruci me zaupaljivo sprašujejo za navset, kako bi izpolnili tiskovine. Že sem člen njihovega kolektiva. Potem se opazujem — tujo žensko, kako na moč resno jemlje vso zadevo, kakor da ima res kaj opraviti v Ljubljani, ona druga pa jo opazuje, kaj neki dela tu, ko ima dva otroka in bi morala poučevati v šoli. Iz ogledala gledajo vame utrujene oči, štrnasti lasje

in gube okrog ust. Zunaj na cesti vre življenje. Pred zapornicami se ustavi reka, da se potem še močnejše požene naprej. Vsem se strašno mudi — vsi vedo, kam. Vedo! Vem jaz? Slednjič grem prvič kot študentka v predavalnico. Zdaj je dan dobil svoj smisel, čeprav se še vedno nezaupljivo opazujem in sprašujem — čemu? Tudi v študentski menzi se trudim, da bi prepričala sebe in druge, kako sodim tja in nikamor drugam.

Vse je silno resna igra, kjer sta igralec in gledalec ista oseba. Sami tuji obrazi — še napol otroci. In tam daleč so moji. Ali ni bilo sebično tako vse razdreti? Vera je zbolela. Uboga moja punčka, zato je bila takrat tako bleda na postaji! Ali je to znamenje, da bi bila morala ostati na svojem mestu, pri svojih otrocih? Še zmeraj se opazujem in dvomim. Ne, nazaj ni več poti, Le samo še naprej. Je ta pot res — naprej? Kako bi ju stisnila k sebi, pa sta tako daleč! Tisočera okna svetijo v noč. Ko bi eno samo teh oken svetilo tudi nam. Tako sem si nekoč želela, pa se je vse razbilo. Ali je res zakon grob ljubezni, skupni dom njegova grobnica? Ali je res neizpolnjeno pričakovanje lepo in svetlo in se za takim svetlim oknom vse razgubi, ker luč sveti vedno le na ista (dolgočasna) obraza?

Prihodnjič naprej

Vsak otrok je vreden pozornosti in ljubezni (Fotografija: G. Rovar)

MILA VLAŠIČ GVOZDIČ

Ničesar ne morem Triglavu zatajiti

Slovenske gore
Moja domačija

Slovenske gore
Moje zatočišče

Triglav
Gleda
Z zmagovitim
Pogledom
Name
Svojo
Zaupnico

Ni mi dal
Nobenh
Pravil
Za Življenje

Sama sem
Rodila
Otroke
V njegovih
Dolini

Sama
Sem mu dala
Zaobljubo
Da jo raznaša
V Času

Da v svoji skali
Shrani
Moje sporočilo

Oprostite mi
Rodne Gore
Ker sem
Odsla od vas

Z močjo
Svojega bitja
Sem zaživela
Pod Triglavom

Nadaljujem
Poslanstvo
Materinstva
Pod ostro
Skalo

Pesmi rojevam
Z žarnimi
Barvami sonca

Iz sedmerih jezer

S sedem sto sedemdeset
Sedmimi odsevi
Mavričnih dobrih
Lepot

Zid nezaupanja

Z vsem srcem sem z učenci. Z nadarjenimi, z manj nadarjenimi in z nenadarjenimi. Z vsemi naenkrat, v istem prostoru in sama.

Vseh trideset me radovedno gleda in me pričakuje. Vsak od tridesetih je prepričan, da sem tu samo zaradi njega in zaradi vseh njih. To vem. Za to delam.

Nerada razočaram.

Poznam jih. Temu pomagam, ko išče pravo stran v zvezku. Onemu zaupam, da bo samostojno in pravilno nastavljal stavke, za katere sva se dogovorila. Njemu, ki je že več pisane, ponudim, da bo prepisal naš živi spis za rubriko Iz šolskih klopi. Njega ne smem spregledati: vlti mu moram zaupanje v njegovo delo, doma ga ne cenijo preveč, ne dela ne njega!

Še šestindvajset jih je.

Po delu občutim zadovoljstvo. Zdi se mi, da ga občutijo tudi učenci: oni je z mojo pomočjo dognal, zakaj in od kod Storžič ni porasel, a njegovemu vrstniku se od sreče iskrijo oči, ker sva uspela zapisati IVO.

Mi bo kdo skalil zaupanje v lastno delo?

Mi bo kaj načelo vero v potrebnost uspešnega sodelovanja med teoretiki, svetovalnimi de-

lavci in med neposrednimi sodelavci učencev?

Odprem lokalni časopis, prislunhmed radijski oddaji. Bije mi v oči in v ušesa: »Učitelj bi moral biti širok človek.«

»Dobra nalozba je delo z nadarjenimi učenci.«

Komentiram, z željo, da karikiram.

Učitelj, pa če je še »širši« ima tako kot drugi ljudje dve roki in eno glavo.

Nalozba v delo z nadarjenimi je že dobra, »vredna« pa je ravno toliko, kot z nenadarjenimi.

Vrata učilnic so na stečaj odprta vsem, ki vedo, kako se bolje dela z različnimi učenci hkrati, pa tega še niso storili. Kogar bi pot zanesla v mojo učilnico, bi ga predstavila učencem kot sodelavca, ki bo pomagal uresničevati mnogotere različnosti, ki jih za zdaj upravičeno terjajo samo od mene.

V javnosti pa nas vse pogosteje kaj čudno predstavljajo. Le kaj si lahko mislijo o nas starši?

Komu so zaupani rodovi otrok? Kakšna neodgovornost!

Še dobro, da grem spet med učence. Medsebojno si namreč zaupamo. Uspeli bomo.

MARJETA LAPANJA

Naj še jaz pišem?

Kadar ga srečam, velikega, bradatega in tako možatega, mi je toplo pri srcu. Ponavadi vodi s sabo hčerki. Če le more, postoji, da malo poklepeta. Na kaj potem misli, ne vem, v meni pa zmeraj predrami spomine na prve dni mojega službovanja v tisti veliki šoli.

Bilo je sredi decembra. Kar čez noč sem se morala preleviti iz učiteljice prvega razreda v predmetno učiteljico slovensčine. Še preden sem kot izredna študentka končala šolanje, so me prosili za pomoč. Priznam, da me je bilo strah. »Velikih« otrok nisem bila vajena. Bom znala delati z njimi? Lahko je obvladati snov, teorijo, toda kako bom obvladala njih?

»V kateri razred greš?« me je drugi dan službovanja vprašala nova kolegica. »V 6. g.«

»Groza! To je najtežji razred na šoli. Bodi previdna! V zadnji klopi sedi velik fant. Samo pri miru ga pušči, naj dela, kar hoče, samo da bo dal mir.«

Stisnilo me je. Pred razredom sem postala, zajela sapo in pogumno vstopila. Kmalu sem ugotovila, da je to res poseben razred. Kar več »stricev« je bilo v njem, pa fant s posebno dolgim jezikom, ob jstni mestni frklji, ki sta me zelo »krično« merili od glave do pete, in tudi fant v zadnji klopi je bil tam. Za glavi višji od mene, svetlih las, modrih oči. Nekaj ur me je opazujoče opazoval. Do njega sem se vedla tako kot do drugih. Kadar sem npr. pregledovala domače naloge, sem postala tudi ob njem:

»Kako, da nimaš naloge?«

»Kaj ti ne boš delal?«

»No, Jože, to bi zmoget tudi ti,« in podobno. Tudi med razlago in spraševanjem sem ga hotela pritegniti k sodelovanju. Kmalu je postal moj veliki zaveznik. Kar čez tri klopi, se mi zdi, se je stegnil, kadar je delal red. Zelo učinkovito, moram reči. »A bo mir?« se je zadril in že je dosegel svoje.

Malo pred 8. marcem smo pisali šolsko nalogo, o materah, seveda. Kot ponavadi sem dala dva naslova, motivirala učence in glave so se sklonile nad zvezke. Samo Jožetova ne. Nikoli ni pisal. Tudi svinčnika in papirja ni imel. To uro pa se je v tišino oglasil prav on:

»Tovarišica, naj še jaz pišem?«

»To bi bilo pa lepo,« ga spodbudim.

»Ampak ničesar nimam,« mu je nerodno.

Toda kaj hitro ima pred sabo vse in piše, piše vso uro.

Doma potegnem iz kupa zvezkov najprej Jožetov list. Na prvi strani — naloga, ki ustreza prvemu naslovu, prav spodaj pa pripis: »Obrnite, tovarišica Mestnik!« in še puščica, ki kaže na drugo stran. Na drugi strani pa še naloga, ki ustreza drugemu naslovu. Napak je bilo veliko, še več bi jih bilo, če ne bi česa »prezrla«, a o sebi mi je povedal veliko; mama mu je umrla, ko je bil še majhen, oče se je drugič poročil, njegova žena ga ne mara, on najaja, ker ga nihče ne mara, v življenju bi rad kaj dosegel, pa se boji, da je vse »zafural«...

Postala sva prijateljca. Ni dosegel vsega, kar bi lahko, a veselje ga je videti delovnega, poročenega, očeta dveh otrok.

IVANKA MESTNIK

Medsebojna vzgoja

Zvonec 'oznani konec zadnje šolske ure. Učenci hitijo, pospravljajo šolske potrebščine, urejajo razred in že so v vrsti, pripravljeni za odhod v garderobo.

Ostalo mi je še toliko dela, da jih ne morem spremljati. Pokličem Alana:

— Alan, pelji sošolce v garderobo. Pojdite tiho in počasi. Jutri mi boš povedal, če je kdo kričal, se pretepal ali kako drugače nagajal.

Čez deset minut stopi skozi vrata Alan. Za roko vodi sošolca Nenada.

Že spet Nenad!

Globoko zajamem sapo, pa se takoj oglasi Alan:

— Tovarišica! Vsi so bili pridni, a Nenad je bil najboljši!

ERIKA FERBAR

Izšel je Geografski obzornik za leto 1985

V počitniških dneh so z zamudo izšle vse štiri številke Geografskega obzornika za leto 1985. Casopis, ki ga izdaja Komisija za geografsko vzgojo in izobraževanje pri Zvezi geografskih društev Slovenije, je namenjen predvsem učiteljem geografije, saj je po svoji zasnovi vodilo, usmerjevalec, animator in nosilec posodabljanja pouka geografije. To poslanstvo opravlja že dvaintrideseto leto, s svojo programsko zasnovi pa si je zaslužil tudi mesto med obvezno strokovno literaturo za učitelje geografije v osnovnih in srednjih šolah. Pogosto je dobrodošel pripomoček učiteljem razrednega pouka in učencem.

Pred nami sta tematski številki, in sicer Lakota v svetu — na željo učiteljev jo je pripravil dr. Marijan Klemenčič, in Bibliografija Geografskega obzornika, ki jo je ob tridesetletnici izhajanja sestavila Janja Turk. Dve številki sta urejeni v običajnih rubrikah in prinašata tele prispevke: In memoriam profesorju Ilesiču. S področja didaktične problematike geografije nas prof. Košakova seznanja z vlogo zemljepisnih vsebin pri naravoslovnih dejavnostih v programu življenja in dela osnovne šole, mag. Brinovec nadaljuje serijo člankov o izobraževalni tehnologiji oziroma o grafični metodi pri pouku geografije. Učiteljem srednjih programov bo dobrodošel strokovni prispevek akademika dr. Gamsa o osnovah klimatskih rajonizacij sveta, saj skuša odgovoriti na vprašanja v zvezi z neskladjem pri uporab-

ljeni klasifikaciji v učbeniškem gradivu in atlasih. Zanimiv je prispevek univ. asistentke Maje Umek o učni pripravi v obliki miselnega vzorca. V rubriki Iz pedagoške prakse so objavljeni izsledki spremljanja in vrednotenja geografije v srednjem usmerjenem izobraževanju. Tovaršica Košakova je pripravila opazovalno vajo za naravoslovni dan, Bojan Ančič pa objavlja nekaj misli o znanju in vlogi geografije po štirih letih usmerjenega izobraževanja v srednjih šolah. Za strokovno spopolnjevanje učiteljev je v sklopu Geografskega proučevanja in regionalno-geografske problematike objavljen prispevek prof. dr. Vrišerja Elektrogospodarstvo v Jugoslaviji in mag. Gosarja Železnice in železniški promet. Geografska raziskovanja mladih prinašajo članke: Funkcijska geomorfologija Koprškega primorja (Igor Jurinčič), Odlagališča trdnih in tekočih odpadkov v novomeški krajevni skupnosti (Franci Jaklič) in Perspektive turističnega razvoja v občini Titovo Velenje (Darja Pristovšek). Mag. Špešova poroča še o republiškem srečanju mladih raziskovalcev geografov. Za bralca bodo zanimivi tudi prispevki v Ocenah in poročilih in Društvene vesti.

V četrtem zvezku je urednik pripravil preglednico statističnih podatkov o državah sveta z nad milijon prebivalci, ki bodo v pomoč učiteljem in učencem, saj jih v učbeniškem gradivu ni mogoče vsako leto dopoljevati.

MIRA VERBIČ

Novi Tim — pestrejši in zanimivejši

Pred nedavnim je izšla pri Tehniški založbi Slovenije prva številka Tima. Za revijo, namenjeno tehničnim in znanstvenim dejavnostim mladine, se je s tem začelo že petindvajseto leto izhajanja.

Ker se je izkazalo, da mladi bralci, med njimi je največ tistih s podeželja, težko dobe gradivo, potrebno za uresničenje objavljenih načrtov, je uredniški odbor letos sklenil, da bo odprl nekaj njim namenjenih rubrik, in sicer: Prva igrača, Moj prvi model in Izdelek za dom. Za izdelavo akrobatovega kolesa — klavna na kolesu, ki se vozi po napeti vrvi, je potrebna le vezana plošča in nekaj žice. Podobno je z raketico na gumo, ki jo je zelo lahko narediti, nekoliko starejši in spretni pa bodo veseli načrta za izdelavo športnega samostrela. Že vsa leta osrednja rubrika o modelarstvu prinaša tokrat podroben načrt električnega jadralnega modela Ikarus. Sledi mu opis delovanja senzorja vpadnega kota — naprave, ki omogoča preprostejšo in zanesljivejšo daljinsko vodenje letalskih modelov, pa tudi pilotiranje pravih letal. Elektroniški namenjeni prostor prinaša novo serijo prispevkov s skupnim naslovom Zabavna elektronika — tokrat je objavljen celoten načrt štirikanalnega light-showa, slediti pa bodo še drugi načrti za dobivanje svetlobnih učinkov.

Da mladim tehnika veliko pomeni, je pokazalo letošnje jubilejno 10. srečanje mladih tehnikov Slovenije 30. in 31. maja v Celju. O tem in o 9. srečanju ljubljanskih mladih tehnikov je v Timu objavljena repor-

taža s podatki o dosežkih mladih tekmovalcev. V rubriki Naš pogovor, ta je novost, je mogoče prebrati pogovor Timovega urednika z enim izmed njih.

Maketarji in vsi, ki se ukvarjajo z maketami malih železnic, lahko v reviji preberejo, kako in iz kakšnega gradiva naredimo pokrajino, hišice in drevesa; mladi kemiki lahko po objavljenem receptu naredijo skrivno črnilo, mladi fiziki pa se bodo v njim namenjenem prispevku prepirali, ali atom lahko vidimo ali ne. Ker smo spomladi praznovali 130-letnico rojstva našega velikega rojaka Nikole Tesle in ker bo letos obletnične precej, bo odslej v vsaki številki Tima mogoče prebrati nekaj zanimivega tudi o tem. Tokrat, kot že rečeno, o Nikoli Tesli.

Posebno pozornost zasluži nova Timova akcija Računalnik na dom. Bralcem, ki jih tovrstno branje zanima, bodo računalnik za štirinajst dni zastoj posodili na dom — skupaj z ustrezno literaturo. Na voljo imajo spectrum 48 K in pet oricov nova 64. Vsekakor zanimiva poteza uredništva, ki bo tako marsikomu, ki za to nima možnosti, omogočila, da bo spoznal osebni računalnik.

Opisane osrednje rubrike povezujejo še krajši sestavki, mali oglasi in Timove čire-čare, vse skupaj pa sklepata dve strani zank in ugank, med katerimi je tudi nagradna slikovna križanka. Revija je torej pestra in zanimiva. Zdaj so na vrsti učitelji in vodje tehničnih krožkov, da bodo mladim ob pomoči Tima svetovali, pomagali in tako v njih zbudili zanimanje za tehnično kulturo.

MATEJ PAVLIČ

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold

Razpise

sprejemamo tudi po telefonu — vse do sklepa redakcije.

Pokličite nas! Naša številka (061) 315-585

Posvet o sodobni učni tehnologiji

Živimo v času, ko smo skoraj na vsakem koraku, na delovnem mestu, doma, v prostem času, v stiku s sodobno tehnologijo in tehničnimi sredstvi. Televizija je naša spremljevalka že nekaj desetletij, računalnik bo postal to v nekaj letih.

Zakaj, predvsem pa kdaj in kako uporabiti sodobno tehnologijo v vzgojno-izobraževalnem procesu, kakšne so njene prednosti in pomanjkljivosti, kdaj je uporaba smotna, smiselna in učinkovita — bo tema posveta SODOBNA UČNA TEHNOLOGIJA IN MULTIMEDIJSKO IZOBRAŽEVANJE, ki ga Andragoško društvo Slovenije in Skupnost izobraževalnih centrov Slovenije pripravljata 28. in 29. oktobra 1986 na Pedagoški fakulteti v Mariboru.

Posvet je priložnost tudi za druge, ne le andragoge, da se seznanijo s sodobno učno tehnologijo in jo tudi preskusijo. Predstavile se bodo nekatere delovne organizacije (Iskra Delta, Inštitut Jožef Stefan, Center za tuje jezike), vzgojno-izobraževalne organizacije in posamezniki, ki učno tehnologijo že uspešno uporabljajo pri načrtovanju in izpeljavi svojih izobraževalnih akcij.

Prijave sprejema Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4.

200-letnica Osnovne šole na Ponikvah

V navadi je že, da proslavljajo šole v Sloveniji visoke jubileje svojega obstoja. Obletnice povezujejo s proslavami, kulturnimi prireditvami, ob takšnih priložnostih odpro razstave, izdajo almanaha idr. Vse to je zelo zanimivo in koristno, posebno zato, ker tako šole lahko prikažejo svoje delo in se širše uveljavijo.

Osnovna šola Blaža Kocena na Ponikvi je letošnjega avgusta ob enem z občinskim praznikom in 50-letnico ustanovitve prve partijske celice na Ponikvi proslavila visoki jubilej — 200-letnico obstoja. Ob lepem sončnem vremenu se je pred šolo zbrala množica občanov in proslavila šolski praznik, ob enem pa si v šoli ogledala več razstav. Posebnost slavlja je bila v tem, da so za to priložnost izdali lep, ilustriran almanah, tiskan na 58 straneh; v njem je opisana zgodovina Ponikve in zgodovina šolstva v severovzhodni Sloveniji. Besedilo za brošuro sta pripravila predmetna učiteljica Slava Kovačič in profesor Ivan Andoljšek, fotografije pa je prispeval predmetni učitelj Alojz Kranjc. V knjižnici je pregledno prikazan razvoj šolske zakonodaje v minulih 200 letih, to pa je zanimivo za celotno osnovno šolstvo na Spodnjem Štajerskem, ne samo za Ponikvo. Prosvetljenstvo z jožefinsko-terezijanskimi reformami je dalo Slovencem organizirano, državno osnovno šolo. Natisnjena je bila Splošna šolska naredba, tj. prvi osnovnošolski zakon leta 1774, temu je bila dodana Metodna knjiga, namenjena usposabljanju prvih učiteljev; ta je izšla tri leta pozneje pod naslovom Zern ali vonuzetek teh metodnih bukvi. Šola je bila za tiste

čase novost in med slovenskimi ljudmi ni bila priljubljena že z avoljo ponemčevanja. Zaradi zaostalosti in revščine je takrat obiskoval osnovno šolo komaj vsak peti otrok. Anton Martin Slomšek, ponkovški rojak, ki je v začetku 19. stoletja obiskoval osnovno šolo na Ponikvi, pravi o razmerah na šoli nekako tole: »Na stari fari so dolgo imeli šolo, a je niso bili veseli. Učenci so le dvakrat ali trikrat tedensko obiskovali pouk, sicer pa so se pozimi valjali po klopeh okoli peči, poleti so nekateri pasli, drugi se potepali. Pri pouku so gonili nemške besede brez razumevanja, zato niso znali verouka, ne brati evangelijev, mnogi pa se niso znali niti podpisati!« Pouk so začeli po dnevu mrtvih, 2. novembra in je trajal do velike noči, letni semester pa od bele nedelje (to je tedni dni po veliki noči) do sv. Mihaela, tj. 29. septembra. Ves oktober so bile počitnice, ker so takrat spravljali poljske prideleke. Toliko iz najstarejše zgodovine šolstva na Ponikvi. Profesor Andoljšek je v svoji študiji navedel vse najpomembnejše dogodke našega šolstva do najnovejših dni, posebno pozornost pa je namenil šoli na Ponikvi.

Šola na Ponikvi so obiskovali A. M. Slomšek, Blaž Kocen, Jože Podgoršek, Jurij Vrečko, geolog dr. Stanko Buser, ekonimist dr. Tine Lah in še veliko drugih.

Knjižnica je vsebinsko zelo zanimiva, denar zanjo pa sta prispevala šentjurska kulturna skupnost in krajevna skupnost na Ponikvi.

ERNEST REČNIK

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

V SPOMIN

Leo Koman

Letos je minilo leto dni, odkar ni več med nami Lea KOMANA, dolgoletnega šolskega upravitelja in ravnatelja, nekaj let tudi pedagoškega svetovalca Zavoda SRS za šolstvo — enot v Krškem in Novem mestu.

Leo Koman se je rodil 1907. v Ljubljani kot sin delavskih staršev. Po končanem šolanju in odsluženju vojaščini v šoli za rezervne oficirje je dobil prvo službo kot učitelj pripravnik na odročni šoli na Raki. Tedanji oblasti ni ostalo prikrito, da se je tudi Koman med študijem na ljubljanskem učiteljskišči navzel na prednih idej sošolcev Žige Kimovca in Edvarda Kardelja.

Druga svetovna vojna ga je zatekla na šoli na Mirni pri Trebnjem. Italijani so Komana 1942 odpeljali v taborišči Treviso in Gonars. Po razsulu italijanske vojske je prišel v Ljubljano.

Po vojni pa je služboval povsod, kjer je bilo treba orati ledino. S svojega delovnega mesta v Leskovcu je začel postavljati na noge gasilstvo v Posavju in postal prvi tajnik Gasilske zveze Krško. Zatem je bil okrajni poveljnik, ko sta se združili gasilski zvezi okrajev Krško in Trbovlje. Poznali so ga tudi na Dolenjskem in v sosednjih predelih Hrvaske.

Dobil je vse vrste gasilskih odli-

kovanj v Sloveniji, deloval v raznih organih IOGZS in tudi zvezni ravni.

Veliko se je ukvarjal tudi z žiserskim delom, s konjeništvom v Posavju idr. S krajanji Pečičem nemškimi ujetniki je na Pečiču zgradil novo šolo.

Prejel je veliko državnih odlikovanj, zlato značko Društva upokojencev, Turistične zveze Slovenije, pa tudi znak občine Krško. Kot prosvetni delavec bil dober učitelj številnim mladim rodovom in kot šolski upravitelj tudi učiteljem. Znano da je šlo veliko ravnateljev prav »skozi njegove roke«, saj je pri tovarišu Komanu, ki je sicer mehka duša, prav vsak našel reda, natančnosti in vztrajnosti pri delu. Nikoli ni slišati iz njegovih ust moledovanja, da smo preslabo plačani svoje delo. Njegovo načelo bilo: Dobro delaj, pa te bodo opazili!

Zal, smrt ne izbira ljudi. Tovaršica Lea Komana smo se morali posloviti, toda enkrat osebnost nam bo ostala za zmemorijo v spominu.

Pokopan je na pokopališču v Krškem, kar je bila njegova poslednja želja.

SLAVKO SMERDEL

DELOVNA SKUPNOST MEDOČINSKEGA ZAVODA ZA LIKOVNO DEJAVNOST OBALNE GALERIJE PIRAN

razpisuje prosta dela in naloge

KUSTOSA — DOKUMENTARISTA pripravnika

Kandidati morajo izpolnjevati tele pogoje:

- imeti visoko strokovno izobrazbo umetnostnozgodovinske smeri in
- aktivno obvladati italijanščino in en svetovni jezik.

Z izbranim kandidatom bomo sklenili delovno razmerje za določen čas s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v dneh po objavi razpisa na naslov: Obalna galerija Piran, Trg Tartini 66330 Piran.

O izbiri jih bomo obvestili v 30 dneh po preteku razpisa.

OSNOVNA ŠOLA SAVO KLADNIK SEVNICA

razpisuje prosta dela in naloge:

- **UČITELJA RAZREDNEGA POUKA** za delo v oddelku za daljšanca bivanja, s polno delovno obveznostjo, za določen čas od 1. 11. 1986 do 30. 6. 1987
- **DIPLO. PSIHologa** za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela 1. 11. 1986.
- Pogoj: vsaj tri leta delovnih izkušenj
- **UČITELJA ZA HARMONIKO** na enoti glasbena šola za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela 1. 11. 1986.

Kandidati za vsa razpisana dela in naloge naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Savo Kladnik Sevnica, Trg svobode 42. O izbiri jih bomo obvestili v 15 dneh.

Švet OSNOVNE ŠOLE XIV. DIVIZIJE SENOVO

razpisuje dela in naloge

— **RAVNATELJA ŠOLE**

- Kandidat mora izpolnjevati poleg splošnih pogojev še naslednje:
- da ima višjo ali visoko izobrazbo pedagoške smeri
 - opravljen strokovni izpit
 - najmanj pet let delovnih izkušenj
 - moralno politične vrline in sposobnosti vodenja.

Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola XIV. divizije Senovo — za razpisno komisijo. Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 30 dneh.

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold

Kejžar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž

Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Naročnina za leto 1986 znaša 1600 din za posameznike in 2600 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 1200 din na leto.

Posamezna številka stane 100 din, pri povečanem obsegu pa 150 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).